

ÚVOD

Diplomová práce „Komparativní analýza forem žákovské participace uplatňovaných na škole Obchodní akademie, Vyšší odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Uherské Hradiště a Gymnázium Uherské Hradiště“ je zaměřena na problematiku týkající se žákovské participace a jejich motivaci, která je k těmto aktivitám vede. Důvodem výběru mé diplomové práce je aktuální téma participace žáků a můj zájem o jeho uplatnění ve školním prostředí, které žákům může po praktické stránce pomoci v bližším poznávání demokracie.

Úvodem diplomové práce bych rád přiblížil příčiny, které byli důvodem tématu této práce – komparativní analýzy dvou středních škol. Hlavním motivem byl můj osobní zájem zjistit, co vede žáky či studenty k tomu, že se ve svém volném čase zabývají myšlenkami týkající se školy a více či méně se jim někteří aktivně zdárně věnují. Neboť na střední škole jsem byl aktivním studentem i já a „nějak“ to fungovalo. Byl jsem u vzniku seskupení, které mělo fungovat jako školská rada, kterou na svůj popud nechal založit bývalý pan ředitel. Dle jeho tehdejších slov chtěl více vědět o chodu školy, kterou řídil a také být blíže studentům. Dále mne zajímalo, jestli se stále objevuje způsob obsazování funkcí ve třídní samosprávě i jinak než volbou nebo jmenováním třídního učitele. Za mého studia tento způsob volby byl takový, že v prvním ročníku jsme se jako nováčci naší třídy ještě neznali a tak předsedkyní třídy se stala dívka, která byla aktivní z nás všech a šla dobrovolně opsat náš budoucí týdenní rozvrh. Třídní učitelka ji zvolila za předsedkyni. Chtělo to i místopředsedu, který byl dosazen z impulzu dvou studentů sedících v poslední lavici, kteří ukázali na spolužáka před sebou. A v dalších letech už se jen třídní učitelka ptala, jestli třída souhlasí s obsazením z let minulých, přičemž došlo ke změně předsedy, kterým se stal místopředseda prvního ročníku, protože spolužačka se po prvním roce školní docházky přestěhovala a změnila školu. Na základě dobrovolnosti byli zvoleni i nástěnkář, květinář, pokladník a služba v šatnách, která se střídala po týdenním intervalu tak, jak se obecně měnila služba na utírání tabule a udržování čistoty ve třídách.

Jedním z dalších bodů, proč píše o participaci žáků, bylo, že jsem se tomuto tématu věnoval i v bakalářské práci, kde jsem se zabýval možností využití volného času studenty Univerzity palackého v Olomouci. Rád bych myšlenku participace přenesl i na střední školy, které vychovávají budoucí případné osobnosti, které se budou muset o sebe v životě sami postarat. A to tak, že buď začnou po maturitě pracovat, nebo nastoupí do dalších studijních procesů a budou se připravovat na jimi vybrané povolání.

Patřím k lidem, kteří zastávají fair play chování, a také se snažím chovat podle pravidla, které říká, chovej se k druhým lidem tak, jak chceš, aby se oni chovali k tobě a tím způsobem s tebou tak jednali. Proto jsem rád, že se mi naskýtá tato neskutečná možnost pracovat na diplomové práci zabývající se participací žáků, neboť zde vidím uplatnění, jak se bez násilí dopracovat výsledků, který by člověk rád měl.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části: část teoretickou a část praktickou.

Teoretická část je rozdělena do 10 kapitol, které obsahují výčet poznatků získaných studiem odborné literatury. Jedná se o základní pojmy jako demokracie, volný čas, participace žáků, formy a modely žákovské participace a motivace.

Demokracie je pojem stále se opakující a skloňován čím dál tím častěji. My se nenecháme odradit přítomností a situací, která se děje ve světě kolem nás, a proto se zaměříme na překlad slova a rozdělení demokracie na základní teoretické části. Zúžíme svůj pohled na demokracii participační, která je součástí demokracie jako celku. Ta nám blíže poví, v čem je tolik důležité se jí zabývat.

Volný čas a proč je tolik důležitý, zjistíme v dalším bodě, který na tuto problematiku klade také velký důraz. Neboť charakteristickým rysem volného času je možnost volby činnosti. Existuje řada odborníků, jejichž práce jsou pro nás hodnotné a my z nich můžeme vyjít a dovědět se, co vše se pod pokličkou volného času ukrývá. Dovíme se, že první definice volného času se objevila již v dávném Řecku, že ve středověku byl volný čas vnímán jako časový úsek, který je věnován rozjímání a modlitbám, různým zábavám, hrám a tancům.

Pozvolna přejdeme k samotné žákovské participaci. Původ slova nacházíme v anglickém slově participation, které v českém jazyce vyjadřujeme jako „participace“ nebo „účast“ či „zapojení“. Pozorný člověk neznalý tohoto tématu se bude domnívat, že participují pouze politici a náš pojem by se měl týkat jen politické sféry života. Proto si uvedeme pár bodů k vývoji participace dětí a mládeže a dozvíme se, že za zlomový bod v chápání participace dětí a mládeže je bráno schválení dokumentu OSN Úmluva o právech dítěte z konce osmdesátých let v New Yorku. Dítě je chápáno jako plnohodnotná bytost, která má svá přirozená lidská práva. Budou nás přirozeně zajímat i aktuální problémy žákovské participace a bezpochyby i její důvody. Jedním z nich je demokracie ve škole, nebo rozvoj školy. Pak náš odborníci, převážně z řad zahraničních autorů, seznámí s podobami, formami a modely žákovské participace. Porovnáme si původní stupnici občanské participace, kterou dala dohromady S. R. Arnsteinová a na jejíž dílo navázal Roger Hart se svým osmistupňovým žebříčkem žákovské participace. A abychom se měli o co opřít a mohli se hlouběji věnovat tématu, tak se podíváme na empirické výzkumy žákovské participace. Zaměříme na nejnovější výzkumy vedené v České republice.

Motivace, chcete-li sny a cíle, nebo též důvody a příčiny, tak si můžeme pojmenovat nejdůležitější prvek, který hýbe člověkem. Auta jezdí na benzín a lidé „jezdí“ na sny. Co tedy je motivem žáků a jejich účastí na chodu školy, jejich aktivitou, kterou by mohli věnovat jiným druhům práce a zábavy. Možná za to mohou lidé kolem nich, jako je rodina nebo kamarádi. Nebo touha vyniknout nebo mít moc je žene do popředí. Někdo ze žáků si možná řekl, jaké by to mohlo asi být a ocení zkušenost s tímto druhem volného času spojenou. Také silnou pohnutkou je osobní zviditelnění a s tím někdy spojená společenská prestiž, přičemž se nevylučuje i finanční odměna.

Ke konci teoretické části se podíváme na aktéry diplomové práce, kterými jsou dvě střední školy. Jednou školou s celým jejím názvem je Obchodní akademie, Vyšší odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Uherské Hradiště. Druhou školou je Gymnázium Uherské Hradiště. Každá škola nabízí svým studentům určitý způsob participace. Žáci se mohou podílet na různých činnostech, které ve svých školách naleznou. Od samotné třídní samosprávy, přes školní parlamenty až po

reprezentaci školy na venek, čímž může být pořádání školního plesu, kterého se účastní převážně blízcí rodinní příslušníci a kamarádi.

Praktická část diplomové práce je rozdělena do dvou kapitol. První kapitola se věnuje seznámení s tím, na čem všem mohou žáci ve svých školách participovat. Druhá kapitola se věnuje dotazníkovému průzkumu a jeho vyhodnocení.

Praktická část práce je směřována na žáky prvních a třetích ročníků. Tyto třídy jsou vybrány z důvodů, že žáci prvních tříd jsou na škole nováčky a zjistíme, jak jsou si oni vědomi o jejich možné participaci na chodu školy. Třetí ročníky jsou na škole třetím rokem a počítá se s tím, že jsou zkušenější a měli by mít i větší přehled o jejich škole.

CÍL PRÁCE

Cílem předkládané práce je komparativní analýza forem žákovské participace vybraných škol. K tomuto cíli nám pomůže dotazníkové šetření, které bude v elektronické podobě, a studenti budou moci během několika minut zodpovědět předkládané otázky. Dotazník se skládá ze čtyř hlavních celků.

První část se zabývá zhodnocením, jak žák celkově vidí možnosti podílet se na procesech rozhodování v životě jeho třídy a školy a jestli se do tohoto procesu zapojuje. Tato část by nám měla prozradit, jak jsou žáci informováni o nabízených příležitostech a jestli se do procesu rozhodování o životě své třídy a školy zapojují. Předpokládám, že žáci třetích ročníků budou procentuálně více aktivními účastníky, kteří nejenže budou znát více nabízených možností, ale také budou i aktivnější jedinci.

Druhá část dotazníku zjišťuje oblasti a záležitosti, na kterých se žák může ve škole a mimo školu spolupodílet. Bude mít na výběr z několika bodů, které jsem před zhotovením dotazníku zjistil od učitelů, kteří na školách učí a také z internetových stránek škol, na kterých se prezentují i dosaženými výsledky svých úspěšných žáků, kteří školu reprezentují i mimo ni.

Ve třetí části se získávají odpovědi na otázku, jak jsou obsazovány funkce v třídní samosprávě a jestli žák s touto formou obsazování souhlasí. Zde nás zajímá, jestli žáci s daným způsobem obsazování souhlasí a jestli ne, tak jaký způsob by navrhovali.

Čtvrtá část se týká osobních motivů, které působí na žáka, aby se zapojoval do chodu školy či třídy. Tato část nám podkryje informace, že někteří žáci budou motivováni jen jedním, ale někteří i více důvody, proč být zapojeni v chodu třídy nebo školy.

Na každé škole zjistíme, jak její žáci participují na jejím chodu, jak jsou informováni a co je k tomu vede. Porovnáním těchto dat se dozvíme o rozdílech mezi prvními a třetími ročníky jedné školy a zároveň i obou konkurenčních škol.

Závěry průzkumu mohou být určeny přímo vedením škol, kterým to může dát impulz k zamyšlení se nad stávajícím stavem a zároveň je to může přimět ke změně v jejich přístupu ke svým žákům. Také se mohou rozhodnout pro efektivnější vzájemnou komunikaci, která se může do těch sfér, které naše práce nepostihuje, ale přesto jsou kolem nás. Je tím myšleno, že s přibývajícím technikou a komunikací vedenou přes internetové sociální servery, se někteří žáci mohou hůře vyjadřovat na úrovni slovní výměny názorů a myšlenek, tak proto bude potřeba se zamyslet, jak tento druh výměny informací, protože v informačním věku již žijeme, zefektivnit a zlepšit vztahy jak se strany učitelů, tak ze strany žáků.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. Demokracie

Staneme se tím, na co neustále
myslíme. R. W. Emerson

Doslovný překlad termínu demokracie znamená vláda lidu nebo moc lidu¹. Otázku ke zjištění významu a definice demokracie, si lidé mohli klást prvně v 6. a 5. století př. Kr. V tuto dobu vznikají v Řecku první demokratické obce². Nejedním odborníkem uvažující nad demokracií si položí hned tři otázky k zamyšlení, které budou obsahovat, co je to „lid“, co je to „vláda“ a stejně tak co si vybavit pod spojením slov „vláda lidu“³. Různí myslitelé z různých časových dob měli své vlastní odpovědi na tyto otázky. Vždy záleželo na tom, jaké konkrétní obce znali, jaké měli vlastní zkušenosti nebo z jakých historických pramenů čerpali, avšak nejdůležitějším bodem bylo jejich vlastní chápání politiky a hodnotových představ. Termínem *teorie demokracie*⁴ můžeme označit celý tento proud uvažování o demokracii, který je od 5. století př. Kr. až do současnosti. Jestliže termín teorie demokracie označuje množinu různých tvrzení, o které můžeme tvrdit, že nejsou navzájem logicky ve sporu, pak bude správnější hovořit o teoriích demokracie v množném čísle. Toho si lze všimnout v samotném rozlišení typů teorií demokracie, které jsou zde následovně rozděleny:

1) Teorie demokracie můžeme rozdělit na jednotlivé typy⁵:

- *Normativní teorie demokracie* stanoví, jaké podmínky musí být společností dodrženy, aby se systém mohl nazývat demokratickým. Také definuje, co je ideálem demokracie.

¹ Slovník cizích slov, Zpracoval kolektiv autorů a konzultantů Encyklopedického domu, spol. s r. o., BARONET 2005, Praha, ISBN 80-7214-797-8; Prof. PhDr. Klimeš Lumír, CSc., Slovník cizích slov, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1994, 5., přepracované a doplněné vydání, ISBN 80-04-26059-4

² Šílený, T., Hejzlar, G. (1947): Život v antickém Řecku. Praha: Jednota českých filologů, 39-42

³ Sartori, G. 1993, Bratislava: ARCHA, ISBN 80-7115-049-5, 23-36; Dahl, Robert A., 1995a, nakladatelství Victoria Publishing, 1. vydání, ISBN 80-85605-81-3, 110-120

⁴ Sartori, G. 1993, Bratislava: ARCHA, ISBN 80-7115-049-5, 5-6

⁵ CABADA, L., KUBÁT, M. - *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 978-80-738-076-5, s. 305

- *Empirická teorie demokracie* se zabývá skutečnými, reálně existujícími formami demokracie ve světě. Porovnává jednotlivé demokratické formy společností navzájem, sleduje její vývoj v čase a snaží se zjistit sociální předpoklady k tomu, aby se mohla demokracie rozvinout a udržet. Někteří vědci jí taky označují jako *realistickou teorii demokracie*.
- *Funkční teorie demokracie* se nachází někde mezi normativní a empirickou teorií demokracie. Studuje především schopnost uplatnění demokratických ideálů v reálně existujících demokraciích.

2) Teorie demokracie lze také rozdělit na základě toho, jakou část politického procesu zdůrazňují⁶:

- *Procesní teorie demokracie*, které studují mechanismy (tzv. "vstupy"), jimiž lze naplnit ideál vlády lidu.
- *Výsledkové teorie demokracie* se naopak zabývají úrovní demokratičnosti výsledného stavu (tzv. "výstupů") politického procesu.

3) Podle výkonu vlády lidu:

- *Přímá demokracie*, v níž lid je svrchovaným tělesem a vykonává svou moc sám bez zástupců.
- *Nepřímá (zastupitelská, reprezentativní) demokracie*, je taková forma vlády, v níž lid vykonává moc skrze své volené zástupce.

4) Podle oblastí⁷:

- *Politická demokracie* - demokracie, v níž se rozhoduje primárně v politické oblasti, předně v rovině státu, ale také na nižší (místní) či vyšší (nadnárodní) úrovni.
- *Sociální demokracie* - demokracie, která je postavená na sociálním postavení jednotlivců, na obecných podmínkách jedinců ve společnosti.

⁶ CABADA, L., KUBÁT, M. - *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 978-80-738-076-5, s. 305

⁷ CABADA, L., KUBÁT, M. - *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 978-80-738-076-5, s. 306

- *Ekonomická demokracie* - může být chápána jako demokracie, ve které existuje téměř rovnost ekonomických podmínek a šancí jedinců v rámci společnosti, nebo jako demokracie, ve které existuje demokratická participace pracujících na řízení podniků.

5) Dělení teorií demokracie dle zapojení občanů⁸:

- *Participační demokracie* - v níž se co největší množství jedinců podílí na co největším počtu rozhodnutí.
- *Elitní demokracie* - lid vládne jen díky aktu politických voleb, všechna ostatní rozhodování přináležejí zvoleným elitám.

6) Podle zájmů ve společnosti⁹:

- *Pluralitní demokracie*, v níž dochází k soutěžení velkého počtu dobře definovaných skupin, které zastávají partikulární zájmy, a které jsou oddělené od státu.
- *Neokorporativní demokracie*, která je založená na vzájemném propojení zájmových skupin se státem.

Pestrá škála těchto jmenovaných teorií demokracie plyne ze skutečnosti, že existuje plno protikladných názorů na povahu politického života a také na hodnoty mající politická společenství naplňovat. Termín demokracie nemá jen deskriptivní anebo denotační, ale i normativní či přesvědčující funkci. Představa o demokracii je jednak představou o reálném fungování demokratických společností, jednak je to ale také představa o ideálu, k němuž se reálné společnosti pouze přibližují¹⁰.

Typickým znakem demokracie je, že se zrodila jako systém, který neschvaluje princip vlády na základě dědictví nebo dobytí (moci). Vystřídala ho vládou vybraných

⁸ CABADA, L., KUBÁT, M. - *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 978-80-738-076-5, s. 306

⁹ CABADA, L., KUBÁT, M. - *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 978-80-738-076-5, s. 306

¹⁰ Sartori 1993, 9-10, - citováno z Cabada, L., Kubát, M., 2007, *Úvod do studia politické vědy*, Aleš Čeněk, s.r.o., Příbram, ISBN 978-80-7380-076-5

a zvolených osob. Základem principu výběru je trvalá možnost jedekrát vybrané osoby odvolat a zvolit si jiné¹¹.

¹¹ Říchová, B., Úvod do současné politologie, 2002, Praha: Portál, ISBN 80-7178-628-4

1. 2. Participační demokracie

Má-li naše demokracie své nedostatky, musíme překonávat ty nedostatky, ale ne překonávat demokracii. T. G. Masaryk

Můžeme si tedy všimnout, že při dělení demokracie podle zapojení občanů, se dostáváme k druhému pojmu, kterým je participační demokracie. Je to princip, v němž se co největší počet jedinců podílí na co největším počtu rozhodnutí. Participační, nebo též participativní či účastnická demokracie je typem, který se snaží o maximální zapojení občanů do veřejného a politického života společnosti. Občané mají právo říci svůj názor k veřejným věcem a determinovat směr dalšího vývoje¹².

Participativní demokracie je nedílnou součástí evropského modelu společnosti. Lisabonská smlouva zahrnuje doplněk zastupitelské a participativní demokracie – článek 8 Smlouva o EU. V článku 8a a bodě třetím je psáno, že každý občan má právo podílet se na demokratickém životě Unie a také je stanoveno, že rozhodnutí jsou přijímána co nejotevřeněji a co nejbližší občanům.¹³ Tento bod ukazuje na požadavek dodržovat zásadu, politickou zásadu, podle níž se zodpovědnost a rozhodování ve veřejných věcech má dít na nejnižším stupni veřejné správy, který je nejbližší občanům¹⁴.

¹² CABADA, L., KUBÁT, M. - *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 978-80-738-076-5, s. 306

¹³ Lisabonská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii a smlouvu o založení Evropské unie, Brusel 3. prosince 2007

¹⁴ KOLAJA, K. – *Možnosti využití volného času studenty UP : Bakalářská práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta pedagogická, 2010. 49 l., 1 l. příl. Vedoucí bakalářské práce Antonín Staněk.

1.3. Volný čas

Dobře využitý čas činí čas ještě mnohem drahocennějším.

J. J. Rousseau

Než se začneme věnovat samotným žákům a jejich energii vkládané prostřednictvím iniciativy do chodu jejich školy, seznámíme se s ještě jedním neméně podstatným pojmem, kterým je Volný čas.

S první definicí volného času se shledáváme z období Řecka, kde ho výstižně popsal filosof Aristoteles. Ten chápe volný čas jako čas na rozumování, čtení veršů, setkávání se s přáteli a poslouchání hudby, což nemá nic společného s lenošením a nicneděláním.

Další středověkou charakteristikou¹⁵ je, že: "Ve středověku byl volný čas vnímán jako časový úsek, který je věnován rozjímání a modlitbám, ale také různým zábavám, hrám a tancům."

Charakteristickým rysem volného času je možnost volby činnosti. Ten se velmi úzce pojí se samotným žitím. Vše není jen o přesném rozvrhu v diáři, jak by mohli s urputným zapřením tvrdit melancholicky ladění lidé. Nejde ani o kamarádské procházky a poletování z jedné společenské akce na druhou, což by se líbilo sangvinikům, kteří ve skupině lidí vynikají. Volný čas je čas, který může člověk bezprostředně využít pro sebe. Smí se věnovat tomu, co ho baví, co mu dává radost, potěšení, zábavu a také relaxaci. Volný čas skutečně byl, je a bude sférou relativně svobodné volby činnosti. Můžeme zde pozorovat jednu zásadní věc, kterou je, že vše popsané se může odehrávat se stoprocentní účinností hlavně ve svobodném a demokraticky orientovaném prostředí. Proto je volný čas pocíťován jako nejcennější čas.

U volného času je eminentní možnost seberealizace osobnosti. Pro naplněný život člověka je potřeba jeho subjektivní pocit smysluplného využití času. Při delší absenci

¹⁵ HODAŇ, B., DOHNAL, T. - *Rekreologie*. Olomouc: Hanex, 2005., s.53

tohoto pocitu dochází u většiny z nás k nespokojenosti, špatné náladě a až k psychickým traumatům. A to bývá často zdrojem různých excesů v chování.

Činnosti, které nám dávají pocit spokojenosti, přispívají k pocitu naplněnosti ze života. Nejsou vždy dány a mohou se měnit. Záleží na tom, jakou zkušenost má člověk za sebou a které faktory sociálního prostředí ho formovaly.

Do významu volný čas se nejčastěji zahrnují zájmové činnosti, odpočinek, zábava, dobrovolné vzdělávání, sportování, nepovinná společenský prospěšná činnost a to i s možnou časovou ztrátou, která souvisí s těmito úkony.

Podle V. Spousty¹⁶: "Volný čas je veličina, která bývá chápána jako atribut, charakteristický znak svobody individua. Má však svou hodnotu jen v poměru k pracovním i mimopracovním činnostem, které jedinec koná buď v rodině, nebo v širším společenském prostředí. Volný čas je tedy hodnotou tehdy, může-li být využit ku prospěchu člověka, jeho osobních kvalit. Volný čas nabývá významu u jedince s jeho dospíváním, s vyhraňováním jeho potřeb zájmů. V adolescenci a dospělosti již jedinec zpravidla umí nakládat s volným časem z pohledu svých životních aspirací."¹⁷

Velký sociologický slovník nám o volném čas píše: "Volný čas je obecně čas, v němž člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků plynoucích ze společenské dělby práce, nebo z nutnosti zachování biofyziologického či rodinného systému."

Definice E. Kratochvílové¹⁸ říká: „Volný čas je čas na oddych, regeneraci psychických a fyzických sil, na relaxaci po zakončení všech povinností, které vyplývají ze sociální role každého člověka. Volný čas znamená prostor pro oddych, rekreaci, zábavu, společenské kontakty, pro seberealizaci na základě vlastních potřeb a podle vlastních představ.“

¹⁶ MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. – *Velký sociologický slovník*. 1. svazek. Praha: Univerzita Karlova vydavatelství Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1., s. 156

¹⁷ V. SPOUSTA – *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 1996., s. 12

¹⁸ E. Kratochvílová, 2000, č. 1, s. 12-13

Odborníci této problematiky se shodně dostávají k závěru, že volný čas můžeme rozdělit do třech funkcí, o kterých tvrdí, že mohou sloužit jako hierarchizační měřítko hodnot pro jeho využití.

Za prvé, člověk ve volném čase odpočívá, dále vyhledává zábavu, které se koncentrovaně věnuje a za třetí zde rozvíjí svou vlastní osobnost.¹⁹

Volný čas můžeme tedy chápat jako opak nutné práce a povinností. Dobu, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, nám přinášejí pocit uspokojení a uvolnění.

Také žáci si volí, kterým aktivitám se budou věnovat ve svém volném čase. Zda využijí nabídek sportovních, tanečních či uměleckých kroužků, nebo dají přednost počítačové technice a zaměří svoji pozornost čtení a vzdělávání se, anebo se vrhnou do zlepšování svého prostředí, ve kterém žijí. Tím prostředím může být myšleno školní prostředí. Samotná kvalita výuky, nebo jen jednorázová příprava školního plesu pořádaného každoročně za jedním z účelů, kterým je finančního zisk. Který bude dále použit na pořízení například odpadkových košů na tříděný odpad.

Vidíme, že volný čas je důležitým prvkem k naplňování vlastních představ, snů a cílů. Je to doba, ve které se můžeme zaměřit na aktivity vedoucí k předem zvoleným cílům. Takové cíle mohou být bezpochyby zaměřeny na školu.

Přejděme tedy k žákovské participaci.

¹⁹ MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. – *Velký sociologický slovník*. 1. svazek. Praha: Univerzita Karlova vydavatelství Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1., s. 156

1.4. PARTICIPACE ŽÁKŮ

Musíte zavřít dveře za svou minulostí,
abyste mohli mít budoucnost.

D. Yager

S pojmem demokracie, kterému jsme se již věnovali, souvisí pojem participace. V dnešní době si již můžeme vybrat z pestré škály definic překládající pojem participace žáků. Při bližším pátrání se dozvíme, že pojem participace je vyvozeno z latinského slova *partem capere*. Neboli mít na něčem podíl. Slovo můžeme vyložit jako sdílení něčeho, nějaká účast nebo podílení se na něčem. Takže participovat znamená podílet se a subjekt podílející se je participant.

Původ našeho slova nalézáme v anglickém pojmu *participation*, jehož význam překládáme do českého jazyka jako „participace“ nebo též „účast“ či „zapojení“. Jak jsme si psali již dříve, tak pojmu participace se nejčastěji užívá v prostředí politiky. Ale i v oblasti ekonomiky a sociálních vztazích. Současné definice participace přitom vycházejí právě z participace politické, tedy z myšlenky „odpovědné účasti zainteresovaných na pravomoci rozhodovat o své přítomnosti a budoucnosti“²⁰. Čili participace je vymezena jako proces sdíleného rozhodování v záležitostech, které mají vliv na život jedince a společnost, v níž žije.

Pedagogický slovník nám participaci žáků vysvětluje jako charakteristiku, která vyjadřuje aktivní účast žáků v procesu výuky. V některých zemích se samotní žáci zúčastňují na rozhodování o cílech a obsahu vzdělávání a pravidlech života školy. Různými výzkumy je prokazováno, že jsou významné rozdíly participace žáků v závislosti na stupni školy. Také na klimatu třídy, vyučovacích stylech a jiném²¹. Definování participace žáků u zahraničních autorů nám říká, že v porovnání s výše uvedenou definicí ze slovníku, ji mají často mnohem širší. Z českého slovníku plyne, že se participace žáků spojuje výhradně s jejich podílem na rozhodování v oblasti cílů a obsahu vzdělávání a nastavení pravidel školního života. Ono zahraniční vymezení se

²⁰ Stange, Tiemann, 1999, cit. podle Kaplánek, Kočerová, 2011, str. 215

²¹ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. – *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2008, 4. aktualizované vydání. ISBN 978-80-7367-416-8, str. 153

týkají a) účasti žáků na školním vzdělávání, b) účasti žáků v procesech výuky, c) účasti žáků v procesech rozhodování²².

Dalším důkazem o širší definice u zahraničních autorů nám může být Stange a Tiemann, kteří uvádí:

Participace neznamena pustit děti k moci anebo předat dětem velení. Participace znamená sdílet rozhodnutí, která se týkají vlastního života a života společenství, a společně nalézat řešení problémů. Přitom nejsou děti kreativnější, demokratičtější nebo otevřenější než dospělí. Jsou jenom jinde, a z tohoto důvodu vnášejí do rozhodovacích procesů nové aspekty a perspektivy²³.

Dále můžeme vidět u zahraničních autorů (například Treseder, 1997, Lardner, 2001) cit pro jemnost při rozlišování termínů účast a participace, konzultování a zapojení. Jiní odborníci tomuto dělení nekladou velkou váhu a užívají jich jako synonyma. Do pasivního procesu spadá zapojení do rozhodovacích procesů a konzultování. Zatímco participace je důsledkem sdílení moci.

Pojem participace žáků se stále vyvíjí a nezůstává ustrnulý na svém doslovném překladu. Nabývá na definičním zpřesňování a pružnosti. Nahlédneme-li do dokumentu s dílny Rady Evropy, který světlo světa spatřil roku 1992, tak se dočteme, že participaci podřazují tři pojmy: Konzultování, Spolurozhodování a Spoluodpovědnost²⁴.

Místo, které nám také velmi napomáhá při tvorbě a získávání praxe s participací, je samotná rodina. Například český autor Kovařík na tuto problematiku poukazuje a tvrdí, že bychom v souvislosti s žákovskou participací měli být pozorní na participaci dětí a mládeže v rodině. Podle něj je potřeba se zaměřit i na výchovu mladých lidí a

²² JOHNSON, K. – *Children's Voices: Pupil leadership in primary schools*. National College for School Leadership, 2004. [online].[cit. 2012-05-14]. Dostupné z <<http://https://www.education.gov.uk/publications/eOrderingDownload/NCSL-%20Sample.pdf>>

²³ Stange, Tiemann, 1999, s. 219, cit. podle Kaplánek, Kočerová, 2011

²⁴ The Development of an Integrated Approach of Youth Policy Planning at Local Level. Strasbourg: Council of Europe, 1992., str. 16, cit. podle VIDLÁKOVÁ, J. – Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy, Brno, 2011, Disertační práce. [online].[cit. 2012-06-07]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

také jejich rodičů. Rodině by měl být dáván větší punc kvality jako jednomu ze základních míst pro rozvoj demokracie a její nedílné součásti, participace²⁵.

²⁵ KOVAŘÍK a kol. – *Dětská práva, právní povědomí, participace dětí a sociální služby*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2001. str. 225. ISBN 80-7040-5317.

1. 5. VÝVOJ PARTICIPACE DĚTÍ A MLÁDEŽE

Reputaci si budujete dvacet let a za pět minut si ji můžete zničit. Když se nad tím zamyslíte, budete se chovat jinak. Warren Buffet

Za přelomový bod v pojmání participace dětí a mládeže mnozí znalci uznávají schválení dokumentu OSN Úmluva o právech dítěte ze dne 20. 11. 1989 ve městě New York²⁶. Dítě je v tomto dokumentu chápáno jako plnohodnotná bytost, která má svá přirozená lidská práva. Ochrana dítěte je spojována s jeho účastí na životě společnosti, což je podstatnou novinkou v tomto dokumentu. Východiskem pro ochranu mladých lidí se chápe jejich právo na to, být slyšeni, formulovat a říci své zkušenosti, názory nebo postoje k dění kolem sebe. Jde tedy o historicky první konvenci, ve které je zakotveno, že dítě má co říci k procesům, jež mají vliv na jeho život²⁷.

V dokumentu OSN Úmluva o právech dítěte je participace jako právo účasti popsáno nepřímě. Jsou zde sepsány její eventuality a klíčové stránky tohoto procesu. Píše se v ní například, že dítě má právo „na svobodu projevu, svobodu svědomí, myšlení a náboženství, žádné dítě nesmí být vystaveno svévolnému zasahování do svého soukromého života, rodin, domova nebo korespondence ani nezákonným na svou čest a pověst“²⁸. Práva participace dítěte jsou jasně sepsána v článcích 12 – 16, kde jsou rozdělena do dvou skupin, kterými jsou práva vyjadřovat se a práva být slyšen a respektován²⁹.

²⁶ DÜRR, K. The All-European Study on Pupils' Participation in School – The school: A Democratic Learning Community. Strasbourg: Council of Europe, 2005. [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné z <http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Source/Pdf/Documents/2003_23_All-EuropStudyChildrenParticipation_En.PDF>.

LANSDOWN, G. - Promoting Children's Participation in Democratic Decision-making. Florence: Innocenti Research Centre, 2001. [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné z <<http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/insight6.pdf>>.

²⁷ podle VIDLÁKOVÁ, J. – Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy, Brno, 2011, Disertační práce. [online]. [cit. 2012-06-07]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

²⁸ Úmluva o právech dítěte. 104/1991 Sb. [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>>.

²⁹ Úmluva o právech dítěte. 104/1991 Sb. [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>>.

Evropská správní komise pro mezivládní spolupráci v oblasti politiky mládeže vyjádřila roku 1992 participaci mládeže následovně:

- mít právo podílet se na životě společnosti, přijímat povinnosti a odpovědnost ve svém každodenním životě
- mít právo demokraticky ovlivňovat svůj život a dění kolem sebe
- moci se účastnit v procesu rozvoje politiky vůči mládeži³⁰

V dnešní době najdeme spousty dokladů svědčících o významu, který je v tomto století politiky, znalci a odborníky kladen na participaci mládeže. K těm nejdůležitějším evropským dokumentům patří Bílá kniha Evropské komise – nový podnět pro evropskou mládež z roku 2002 a Revidovaná evropská charta účasti mladých lidí na životě měst a regionů z roku 2003. Bílá kniha se celkově považuje za zlomový bod pro spolupráci politiků v oblasti dětí a mládeže v Evropě. Z dokumentu zjistíme, že dává do popředí otevřenou spolupráci politiky v této oblasti, jež bude nápomocna při rozšiřování a prohlubování debat souvisejících s otázkami mládeže na úrovni státu i Evropy. V Bílé knize se též dočteme o hlavních výzvách, které spadají do oblasti politiky mládeže. Tyto body jsou dány v souvislosti společenských a demografických změn, které vystihují zvyšující se nerovnováhu mezi starými a mladými a transformací podmínek, ve kterých mladí žijí. Bílá kniha také navrhuje čtyři přednostní témata: - participace, - informovanost, - dobrovolná služba mladých, - větší porozumění a poznání mládeže. Veškeré návrhy vydávané v Bílé knize a řazené v oblasti politiky mládeže se dostaly i do návrhu Ústavní smlouvy pro Evropskou unii. Tento návrh byl odsouhlasen v Římě na podzim roku 2004³¹.

Máme zde dvě roviny vývoje participace mládeže. Dáme-li tedy stranou nápady, myšlenky a představy popisované v různých dokumentech a zaměříme-li svůj zrak směrem k naplňování a uvádění těchto vizí do praxe, tak uvidíme, že je to postupný proces. Nejdříve politici a odborníci vedli rozsáhlé diskuze nad teorií participace, kde

³⁰ podle VIDLÁKOVÁ, J. – Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy, Brno, 2011, Disertační práce. [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

³¹ *Smlouva o ústavě pro Evropu*. Úřední věstník Evropské unie, 2004. ISSN 1725-5163 [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:CS:HTML>>

se uchýlili k formulaci definic modelů participace, promýšleli její formy a oblasti. Zatímco ta pravá participace mládeže stála v ústraní³². Až za posledních dvacet let si můžeme všimnout zájmu, kdy se teoretická stránka dráhou směřující do praxe. Důraz je kladen směrem k neziskovým organizacím, k organizacím pro děti a mládež. To totiž dává prostor mládeži k praktickým cvičením, kde si můžou vyzkoušet různé druhy participace.

³² HOWARD, S., NEWMAN, L., HARRIS, V., HARCOURT, J. – *Talking about Youth Participation – where, when and why?* [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z: <<http://www.aare.edu.au/02pap/how02535.htm>>

1. 6. PARTICIPACE ŽÁKŮ A AKTUÁLNÍ PROBLÉMY

Pokud si mezi sebou budeme vyměňovat peníze, budeme mít stále stejnou hodnotu. Pokud si mezi sebou vyměníme myšlenky, naše možnosti budou neomezené. Napoleon Hill

Jak nám jednou přednášející pan magistr odpověděl na jedné z vysokoškolských přednášek na otázku, proč nám nemůže sdělovat i své vlastní názory, což bylo mimochodem z důvodu objektivnosti podávání informací, jsem pochopil až v pedagogické praxi. Píši to proto, že jsme se v předešlé kapitole bavili o participaci mládeže a nyní se zaměříme na participaci žáků, která je její podmnožinou. Je aplikovaná pochopitelně na školu a život ve školním prostředí. Žáci jsou zapojováni do rozhodování o věcech týkajících se přímo jich, která dnes vychází ze dvou důležitých požadavků směřovaných na současnou školu. Prvním bodem je, aby škola byla demokratickou organizací, ve které jsou uplatňovány demokratické principy. A za druhé jde o to, aby ze škol vycházeli zodpovědní občané, kteří si budou vědomi jak svých práv, tak také povinností. Aby mohli žáci participovat na životě své školy a mohli se kvalitně rozhodovat, tak také potřebují mít pravdivé informace ze stran učitelů. Což vede k oboustranné souhře.

Dalším krokem totiž je naslouchat žákům a podporovat jejich participaci na chodu školy. A těchto skutečných příčin nalezneme celou paletu. Hlavními body, které jsou často zmiňovány, jsou důvody demokratické a požadavky k naplňování práv dětí a mládeže.

Pojďme se podívat na důvod, proč se zabývat participací žáků. Budeme se bavit na teoretické úrovni, neb našim cílem této práce není rozbor knih, časopisů a celkově zjištěných informací.

1. 6. 1. ŠKOLNÍ DEMOKRACIE

Z definice demokracie, kterou jsme se zabývali, dokážeme vyčíst, že samotné demokracii se bude nejlépe učit v demokratickém prostředí. Je tam také

podporována participace a také názory a myšlenky zde mohou být vyřknuty a projednány zcela otevřeně. Čili můžeme chápat, že jde o prostředí, kde je svoboda projevu jak pro žáky, tak i pro učitele. Je zvykem, že koncept demokratické školy je v dnešní době pojen se americkým autorem Deweyem, který napsal knihu *Demokracie a výchova*³³. Škola je v Deweyově díle brána jako prostředek k budování ideální demokracie. Jestliže mají žáci demokratickým způsobem života, tak by jim měla škola nabízet demokratický model soužití lidí a vytvářet podmínky pro jeho uplatňování.

V západní Evropě a jejích státech byly od druhé poloviny 20. století provedeny výzkumy, které se týkaly konceptu demokratických škol. Jednotlivé studie se zaměřovaly na oblasti demokracie ve škole v souvislosti širokého spektra požadavků vztahených ke školám. A to také se zřetelem na požadavky participace žáků. Během 90. let 20. století, v době, kdy se rozšířila Evropská unie, došlo ke zvýšení zájmu v přípravě mladých lidí coby budoucích aktivních členů moderní demokratické společnosti³⁴. Výchova k občanství se dostali do centra diskuzí, které se zabývaly nejen stránkou obsahovou, ale též i formální. Posilování sociální soudržnosti a aktivní účast mladých lidí ve škole a ve společnosti se v posledních letech staly jedním z klíčových úkolů ve všech evropských zemích³⁵.

V souvislosti s tématem demokracie ve škole jsou tak dnes stále více zvýrazňovány tři významné požadavky:

1. Požadavek, aby škola byla institucí demokratickou, tedy takovou, v níž jsou uplatňovány demokratické principy.
2. Požadavek, aby ze škol vycházeli zodpovědní občané, vědomi si nejen svých práv, ale i povinností.

³³ DEWEY, J. – *Demokracie a výchova*. Praha: Jan Laichter, 1932. Str.503. podle VIDLÁKOVÁ, J. – *Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy*. Brno, 2011, Disertační práce. [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

³⁴ *Výchova k občanství ve školách v Evropě*. Euridice. Praha: ÚIV, 2006. [online]. [cit. 2012-06-19]. Dostupné z <<http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=28935&view=3711>>

³⁵ *Bílá kniha Evropské komise – Nový podnět pro evropskou mládež*. Komise Evropských společenství. Praha: MŠMT, 2002. podle VIDLÁKOVÁ, J. – *Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy*. Brno, 2011, Disertační práce. [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

3. Požadavek, aby škola žáky učila o demokratických principech, na nichž je založena³⁶.

V kontextu těchto požadavků je i snaha vzbudit zájem mládeže školního věku o dění kolem sebe a podpořit jejich schopnost aktivně se spolupodílet na rozhodování o věcech, které se jich týkají. Participace žáků ve škole je tím stěžejním prostředkem, který má pomoci dosáhnout tohoto stanoveného cíle, který je kladen na současnou školu³⁷. Hlavně základní školy by měly být tím základem, který bude hrát v tomto dění ten prim, neb jsou to pro děti a mládež první organizace, jež jim umožňují si osvojovat různé formy a postupy participace. Myšlenky tohoto typu můžeme v dnešní době najít ve většině evropských dokumentů, které se zaměřují na koncepci politiky státu vůči mládeži. Bílá kniha Evropské komise – Nový podnět pro evropskou mládež píše, že není demokracie bez participace³⁸.

Dalšími aktuálními problémem a důvodem proč se zabývat participací může být v podobě *hnutí za dětská práva*. Za přelomový bod v pojmání participace dětí a mládeže dost odborníků uznává schválení dokumentu OSN Úmluva o právech dítěte ze dne 20. 11. 1989 ve městě New York³⁹. Dítě je v tomto dokumentu chápáno jako plnohodnotná bytost, která má svá přirozená lidská práva. Ochrana dítěte je spojována s jeho účastí na životě společnosti, což je podstatnou novinkou v tomto dokumentu. V této úmluvě se píše, že dítě má co říci k procesům, které ovlivňují jeho život. Velkým plusem tohoto dokumentu bylo, že se podtrhla nutnost přijímat pohledy mladých lidí a vést s nimi diskuze o jejich názorech a postojích.

³⁶ VIDLÁKOVÁ, J. – *Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy*. Brno, 2011, Disertační práce. [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

³⁷ srovnání *Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže do roku 2007*. Praha: MŠMT, 2003; *Revidovaná evropská charta participace mladých lidí na místním a regionálním životě*. Pedagogická orientace, 2004, č. 1. str. 96-109. ISSN 1211-4669; *Bílá kniha Evropské komise – Nový podnět pro evropskou mládež*. Komise Evropských společenství. Praha: MŠMT, 2002

³⁸ *Bílá kniha Evropské komise – Nový podnět pro evropskou mládež*. Komise Evropských společenství. Praha: MŠMT, 2002.

³⁹ DÜRR, K. *The All-European Study on Pupils' Participation in School – The school: A Democratic Learning Community*. Strasbourg: Council of Europe, 2005. [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné z <http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Source/Pdf/Documents/2003_23_All-EuropStudyChildrenParticipation_En.PDF>.

LANSDOWN, G. - *Promoting Children's Participation in Democratic Decision-making*. Florence: Innocenti Research Centre, 2001. [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné z <<http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/insight6.pdf>>.

1. 7. VÝZKUM ŽÁKOVSKÉ PARTICIPACE V ČESKÉ REPUBLICE

Kolik z vás je připraveno věřit, aniž byste viděli výsledky? Vítězové věří a pracují, aniž by hned viděli výsledky.

D. Yager

V českém prostředí je pouze málo výzkumů, které by se hlouběji a souhrnněji zabývali stavem a obrazem žákovské participace na našich základních a středních školách. Srovnáme-li výsledky prováděné v zahraničí, tak u nás není moc věnována pozornost iniciativám a aktivitám samotných žáků. To je označováno jako hlas žáků a tomuto tématu se hlouběji věnuje ve své disertační práci Vidláková, která v letech 2006-2009 prováděla výzkum na jedné brněnské základní škole. V teoretické části představila relativně nový pojem, jímž je hlas žáků a jehož definování může značně přispět k hlubšímu poznání a porozumění procesu žákovské participace. Z teoretické práce, jak uvedla autorka sama, se mnoho obecného nedovíme, protože případová studie je myšlena pouze na konkrétní situaci, stav a časový interval⁴⁰.

Z dalšího výzkumu, který u nás v současné době proběhl, stojí za uvedení šetření, které bylo provedeno členy Katedry společenských věd Pedagogické fakulty v Olomouci. Byl vybrán vzorek 47 škola z Olomouckého kraje, což jsou téměř čtyři pětiny všech krajských škol. Z nich byla vybrána reprezentativní množina 666 žáků, 37 členů managementu školy a 37 učitelů. Byl zde zjišťován stav žákovských samospráv a názory žáků a také dospělých na jejich činnost. Výsledky vypovídali o tom, že v 10 školách nebyla stanovena žákovská samospráva a v 9 školách třídní samospráva. Z výsledků výzkumu se zjistila neexistence závazných pravidel školní žákovské samosprávy. Žáci pozitivně hodnotili funkci žákovské samosprávy, ale na druhou stranu byli kritické ve způsobu její volby, neboť zástupci žáků jsou mnohdy jmenováni třídním učitelem, což může být jmenování za trest nebo jako odměna.

⁴⁰ VIDLÁKOVÁ, J. – *Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy*. Brno, 2011, Disertační práce. [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

Někteří učitelé tvrdili, že tento způsob volby je často ku prospěchu, protože žáci vykazují nízkou nebo žádnou proaktivitu tímto směrem trávit svůj volný čas⁴¹.

Autoři si ke konci této studie pokládají otázku, jaké nedostatky má stávající podoba žákovské participace v českých třídách a školách. Docházejí k závěru, že v českých školách je demokracie a demokratický proces obecně podporován. Objevuje se zde pojem *exkluzivní demokracie*, který je žákům předkládán na místo participační demokracie. Tento vzniklý paradox, který je výsledkem empirické sondy, označují jako *paradox pseudodemokracie* – pedagog je konfrontován s realitou a chybějící jasná pravidla v procesu demokratizace školní praxe výrazně omezují osobní odpovědnost a zodpovědnost žáků za podíl na tomto procesu. Čili nedochází ke tvorbě liberální demokracie, ale k některé z forem pseudodemokracie. Jinými slovy chápeme, že jde o systém, který se pouze demokratický tváří, přesto v realitě je řízený autokratickými prostředky⁴². Jde tedy o formální demokracii bez pravidel.

⁴¹ STANĚK, A. – *Výchova k občanství v současné škole: Profesní identita učitele výchovy k občanství*. Praha: Epoque, 2009. ISBN 978-80-7425-082-8. str. 89-98.

⁴² STANĚK, A. – *Výchova k občanství v současné škole: Profesní identita učitele výchovy k občanství*. Praha: Epoque, 2009. ISBN 978-80-7425-082-8. str. 96.

1. 8. PODOBY, FORMY A MODELY ŽÁKOVSKÉ PARTICIPACE

Chudý není ten, kdo nemá ani cent.

Chudý je ten, který nemá žádný sen.

Henry Ford

Nejčastěji používaným a zřejmě zároveň i nejznámějším modelem žákovské participace je osmistupňový žebříček participace pocházejícího z rukou amerického psychologa Rogera Harta⁴³. Tímto žebříčkem navázal na práci S. R. Arnsteinové, která v roce 1969 ve svém modelu uvedla osm stupňů účasti občanů Spojených států amerických v procesech veřejného plánování.

Pro názorné srovnání si prvně uvedme stupnici občanské participace paní Arnsteinové:

- 8) Občanská kontrola (*Citizen Control*) – Na tomto stupni už občané řídí veškeré plánování a rozhodování; při implementaci už neexistující prostředníci mezi zdrojem financí a exekutivou, např. sousedskými výbory.
- 7) Delegovaná moc (*Delegated Power*) – Občané mají rozhodnou moc. Když vyvstanou spory, občanstvo vede aktivní vyjednávání s úředníky; úředníci nemají moc sami rozhodovat.
- 6) Spolupráce (*Partnership*) – Na tomto stupni plánování a rozhodování sdíleno půl na půl.
- 5) Usmiřování (*Placation*) – Symbolické gesta; například umožnění členství malého počtu vybraných zástupců z lidu v některých úředních výborech, bez skutečného smyslu změnit rovnováhu moci či přerozdělit přístup k prostředkům ve společnosti.
- 4) Konzultace (*Consultation*) – Může být krokem k plné participaci, avšak sama o sobě není dostatečným prostředkem k zajištění, že nápady a názory se projeví do praxe.

⁴³ HART, R. – *Children's participation: the theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*. London: Earthscan, 1997.

- 3) Informování (*Information*) – Tento stupeň může být předchůdcem plné participace, avšak jednosměrný tok informací nemůže efektivně zjistit názory lidí.
- 2) Léčba (*Therapy*) – Na tomto stupni jsou občané vyzýváni k členství ve skupinách, kde mohou sdílet své zkušenosti – což však vede k nepatrným změnám ve společnosti.
- 1) Manipulace (*Manipulation*) – Občané sice mohou být členy výboru, ty však nemají jinou než „schvalovací“ pravomoc, a tak vytváří pouze iluzi konzultace a participace⁴⁴.

Mění se pohled společnosti na děti vedlo mnoho spisovatelů k tomu, aby přizpůsobili model Arnsteinové na jeden, kde budou děti a mladí lidé podporováni k účasti.

Její model, zaměřený na participaci dospělých osob, byl Hartem přepracován na práci s dětmi a mládeží ve školním i mimoškolním prostředí⁴⁵. Podle Harta začíná skutečná participace až od čtvrté příčky, zatímco v prvních třech je pasivní účast.

Užitečnost tohoto modelu je omezena. Jak to předpokládá účast na nižších úrovních, která je méně hodnotná, než jsou uvedeny na vyšších příčkách. Nicméně, neúčast je forma účasti, pokud se dítě nebo mladý člověk měl možnost účastnit. Čili vědomě si vybrali, zda se chtějí účastnit nebo ne⁴⁶.

Takže můžeme vidět, že jednotlivé stupně jsou seřazeny podle náročnosti a velikosti zapojení žáků do rozhodovacích procesů.

⁴⁴ BARBER, T., NAULTY, M. – *Your place or mine? – A Research Study Exploring Young People's Participation in Community Planning*. Scotland: University of Dundee, 2005. ISBN 0-947917-00-7. [online]. [cit. 2012-06-19]. Dostupné z <<http://www.youthlink.co.uk/webs/245/documents/YourPlaceOrMinereport.pdf>>

⁴⁵ Arnstein, 1969, cit. podle STANĚK, A. – *Výchova k občanství v současné škole: Profesní identita učitele výchovy k občanství*. Olomouc: Epoque, 2009, str. 86, ISBN 978-80-7425-082-8.

⁴⁶ srovnání TRESEDER, P. - *Empowering Children and Young People Training Manual*. London: Save the Children Fund, 1997. ISBN 1-8991-2047-5., LARDNER, C. – *Youth Participation – A New Model*. [online]. [cit. 2012-06-07]. Dostupné z <<http://www.lardner.demon.co.uk>>. 2001., podle VIDLÁKOVÁ, J. – *Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy*, Brno, 2011, Disertační práce. [online]. [cit. 2012-06-07]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

A nyní aplikujme osmistupňový žebříček na prostředí školy:

- 1- Účast manipulativní (*manipulation*) – děti ve škole jsou pasivními příjemci rozhodnutí, která činí dospělí. Žáci jsou o věcech jen částečně informováni. Mnohdy neporozumí důvodům, jež rozhodnutím předcházely. Své zájmy zde uplatňují spíše dospělí než děti.
- 2- Účast dekorativní (*decoration*) – žáci se aktivně podílejí na aktivitách školy. Z nejrůznějších důvodů aktivitám plně nerozumí a zpravidla do jejich podoby nezasahují.
- 3- Účast formální (*tokenism*) – žáci a jejich zvolení zástupci se aktivit nebo školních projektů účastní vědomě. Samotné aktivity či projekty jsou v režii dospělých. Čili žáci nejsou aktivní při utváření činností.
- 4- Účast stanovená dospělými – žáci dostávají potřebné informace (*assigned but informed*) – participace zde je si žáky uvědomována, přesto většinou ukládána a vymezována dospělými. Dospělí berou ohled na jejich názor, ale o věcech rozhodují sami.
- 5- Účast stanovená dospělými – žáci jsou informováni a záležitosti jsou s nimi konzultovány (*consulte and informed*) – dospělí aktivity navrhnou a řídí je a zároveň informace s žáky konzultují. V této participaci je brán ohled na všechny zúčastněné strany, kterých se záležitost týká. Konečné rozhodnutí provádí dospělí, při němž zohledňují názory žáků. Jde tedy o kvalitativně vyšší úroveň aktivní participace žáků na chodu školy. Už nepřevládá pasivní konzumace, ale je zde zřetelné aktivní zapojování dětí.
- 6- Účast iniciovaná dospělými – rozhodování sdílené s žáky (*adultinitiated shared decisions with pupils*) – dospělí předem vymezí obsah, na kterém se žáci podílejí aktivně i svým rozhodováním. Názory žáků jsou brány v potaz a přímo zohledňovány. Žáci mají přímý podíl na rozhodování.
- 7- Účast iniciovaná a řízená žáky (*pupil-initiated and directed*) – dospělí v této participaci hrají podpůrnou roli. Je to žáky vytvořená a řízená

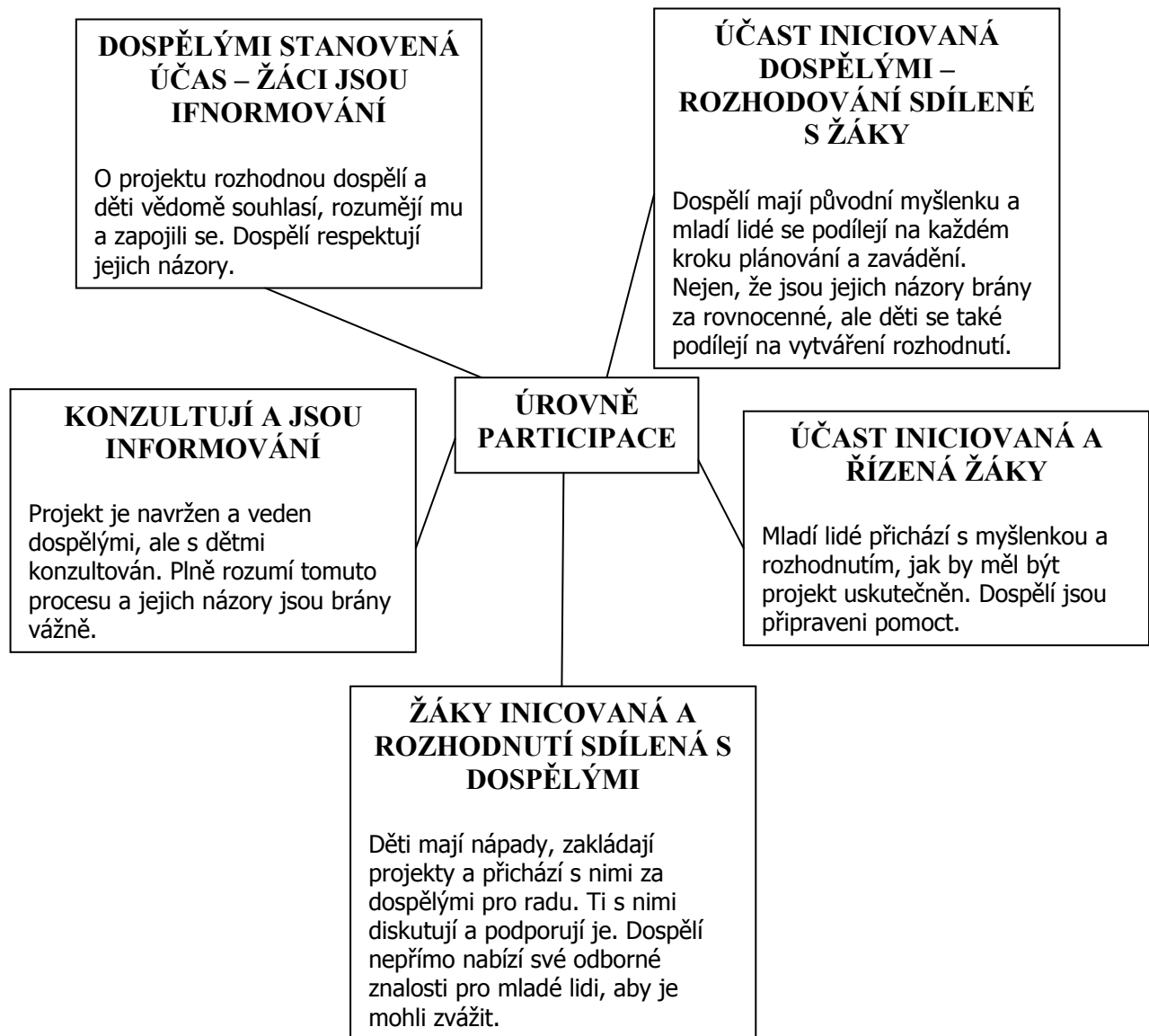
participace. Např. rozvíjení práce v radách škol, žákovských samosprávách, parlamentech školy.

- 8- Účast žáky iniciovaná a rozhodnutí sdílená s dospělými (*pupil-initiated and shared decisions with adults*) - participace žáky vytvořená a samostatně fungující. Dospělým je nabídnuta možnost spoluúčasti a spolurozhodování⁴⁷.

Phil Treseder, další autor a odborník na žákovskou participaci, je brán jako rovnocenná náhrada Hartova modelu. Také on použil koncept participace iniciované žáky a dospělými. Jeho model je podobný Hartova a Lardnerova v tom, že používá konceptu dětské a dospělé participace. Děti potřebují mít pravomoc k tomu, aby mohli participovat, a k tomu jim mají dopomáhat organizace.

⁴⁷ upraveno podle HART, R. – *Children's participation: the theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*. London: Earthscan, 1997.

Úrovně participace žáků podle Tresedera⁴⁸.

⁴⁸ TRESEDER, P. - Empowering Children and Young People Training Manual. London: Save the Children Fund, 1997. podle Research and resources about participation. [online].[cit. 2012-06-08]. Dostupné z <[https:// http://kids.nsw.gov.au/uploads/documents/tps_resources.pdf](https://http://kids.nsw.gov.au/uploads/documents/tps_resources.pdf)>.

Z Tresederova modelu vyčteme, že můžeme vybírat mezi danými variantami účasti a zapojení žáků v kontextu s jejich aktuálními přáními. To vše se zřetelem na možnosti školy, času atd. Proto zde máme naznačený model, který budí dojem kruhu. Treseder zvolil nikoli hierarchické zobrazení, ale kruhový model, ve kterém užil podobných značení jednotlivých úrovní participace jako Hart. Pozorný čtenář si všimne, že úrovní je zde zaznačeno pět a nikoli osm jako u zmiňovaného Harta. Treseder vynechává první tři úrovně. To z toho důvodu, že je nepovažuje za skutečnou participaci. Participaci žáků podle Tresedera je nutné podpořit hlavně podporou a vytvořením podmínek ze strany pedagogů a vedení školy.

Každá škola nabízí vlastní způsob žákovské participace, kterou využívají buď to samostatně jednotlivci či celá skupina žáků nebo jsou ve škole zastupitelské orgány žáků. Další tabulka, ze které můžeme přehledně vyčíst jiné rozdělení žákovské participace, je od autora Dürra, který na základě srovnávacích studií také přispěl k tomuto tématu a popsal celkem pět forem žákovské participace uplatňujících se v zemích Evropy.

Formy žákovské participace podle Karlheinze Dürra⁴⁹:

- Formální struktury participace – formální žákovské jednotky, které jsou ve většině případů tvořena volbou jednoho či více zástupců, kteří se dále stávají mluvčími dané skupiny, kterou může být třída, škoa. Např. u nás jsou to třídní a školní samosprávy označované různými názvy, jako například Studentská rada, Školní parlament, Školní senát apod.
- Otevřená participace – jde převážně o formální seskupení, která často vznikají spontánně v souvislosti s řešením aktuálních záležitostí v každodenní školní praxi. Nejdříve je zjištěna situace, kterou je zapotřebí vyřešit, poté jsou sesbírány potřebné informace o situaci, načež se pak vyjádří způsob řešení.

⁴⁹ upraveno podle VIDLÁKOVÁ, J. – *Podoba žákovské participace. Metodický portál RVP základní vzdělávání*. [online] Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 25. 10. 2007, [cit. 2012-06-08] Dostupné z: < <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/1675/PODOBY-ZAKOVSKÉ-PARTICIPACE.html/> >

- Participace za účelem vyřešení konkrétního problému – např. medializace problému na veřejnosti nebo uvnitř školy prostřednictvím zvolených mluvčích.
- Participace za účelem realizace konkrétního žákovského / školního projektu – zaměřuje se pouze na určitý projekt, často v kontextu klíčových otázek učebních procesů.
- Participace simulovaná – formou her si žáci zkoušejí demokratické prvky rozhodování, např. simulace voleb.

Z výše popsaných forem žákovské participace je v dnešní době ve světě i u nás nejvíce využíván bod první, na něhož odborníci ve svém výzkumu dávají největší důraz. To proto, že činnost fungujících žákovských struktur je pro výzkum lépe uchopitelná, než analýza zbylých typů žákovské participace. Podrobný rozbor těch zbylých forem účasti žáků je v pedagogickém výzkumu výjimkou. Onou příčinou může být například neshodné uchopení výzkumu těchto aktivit a zajištění všech faktorů, které je ovlivňují. Nebo těžké popsání výsledků s jejich zobecněním a využitím, které se vztahuje ke konkrétní situaci, času, osobám aj⁵⁰.

Na školách již ve větší míře dobře fungují žákovské samosprávy a třídní samosprávy. Když se pokusíme porovnat tyto dvě samostatné uskupení, tak zjišťujeme, že podle výzkumů není vždy nejlepším a funkčním způsobem, jak podpořit participaci žáků na chodu školy, využívat jen žákovské samosprávy. Neboť podle studie, kterou provedl Wyse, zjišťujeme, že příležitost dětí vyjádřit vlastní pohled na život školy a zároveň být dospělými vyslyšeni byla na většině škol hodně omezena. A to i přesto, že na nich žákovské samosprávy fungovaly. Podle tohoto výzkumu je snad možné, že na školách s méně formálními způsoby participace se žáci účastní rozhodování o otázkách školního života více než tam, kde existuje žákovská samospráva. A v tuto chvíli nám třídní samospráva a participace na její úrovni může dát pro žáky větší význam než participace prostřednictvím žákovských

⁵⁰ podle VIDLÁKOVÁ, J. – Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy, Brno, 2011, Disertační práce. [online].[cit. 2012-06-07]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

samospráv. Obsazení třídní samosprávy je totiž vedeno tak, že jsou do ní zvoleni zástupci třídy, kteří poté spolupracují s třídním učitelem a jsou mu pravou rukou při zajišťování denního provozu třídy⁵¹.

Při zkoumání jednotlivých forem žákovské participace, jak uvádí Jitka Vidláková, bychom na zřetel měli také brát způsob jejich vzniku a fungování. Tyto faktory jsou podstatné taky pro hodnocení výsledků jejich činnosti. U vzniklých participačních uskupení bychom se měli zaměřit na:

- Jak vznikají? (jestli na podnět žáků, z aktivity dospělých ve škole nebo z podnětů zvěncí?)
- Proč vznikají? (co si od jeho vzniku iniciátor/ři slibují?)
- Kdo se účastní schůzek? (může jít o odlišné skupiny žáků, učitelů, ředitele školy, také rodiče nebo zástupce místní správy)
- Jaké aktivity jsou s činností participační skupiny spojeny? (jaké je úroveň participace žáků?)
- Jak velké peněžní prostředky mohou využívat? (podle výzkumů vidíme, že finanční prostředky jsou důležitým faktorem ovlivňující participaci žáků) aj⁵².

⁵¹ podle VIDLÁKOVÁ, J. – Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy, Brno, 2011, Disertační práce. [online].[cit. 2012-06-07]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

⁵² podle VIDLÁKOVÁ, J. – Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy, Brno, 2011, Disertační práce. [online].[cit. 2012-06-07]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

Nejčastěji jmenovanými body, na kterých se žáci mohou podílet a nacházet řešení, jsou uváděny tyto⁵³:

- záležitosti týkající se určitého žáka nebo skupiny žáků (např. vrstevnické skupiny),
- záležitosti na úrovni třídy a školy (např. řešení problémů žáků s učiteli nebo vedením školy, prevence násilí ve škole, účast na školních akcích a projektech školy – kulturních, sportovních, vzdělávacích),
- organizační záležitosti týkající se regulativních opatření ve škole (např. tvorba školního řádu), vztahů žáků s personálem školy, prostředí školy),
- oblast obsahu a metod výuky (tj. výběr učiva, výukových metod, projektů v rámci výuky),
- oblast kurikula a vzdělávací politiky (např. jejich interpretace, výběr z nabízených témat, výstupů), oblast mimoškolních aktivit (tj. vztahů školy s jejími partnery, s místní správou, s ostatními školami – stejného i nižšího/vyššího stupně, školami pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami apod., spolupráce s neziskovými organizacemi, prezentace školy navenek, aj.)

⁵³ srovnání LANSDOWN, G. - Promoting Children's Participation in Democratic Decision-making. Florence: Innocenti Research Centre, 2001. [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné z <<http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/insight6.pdf>>., Citizenship Education at School in Europe. Brussels: Eurydice, 2005, DÜRR, K. The All-European Study on Pupils' Participation in School – The school: A Democratic Learning Community. Strasbourg: Council of Europe, 2005. [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné z <http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Source/Pdf/Documents/2003_23_All-EuropStudyChildrenParticipation_En.PDF>

1.9. MOTIVACE

Když má mysl svůj cíl, může se soustředit a jít určitým směrem až do té doby, kdy tento cíl dosáhne. Pokud nemáte cíl, vaše energie se rozptýlí.

Paul McKenna

Zaměřme se nyní na jeden z důležitých bodů, který je součástí všech dějů, jež se uskutečňují. Budeme-li totiž chtít porozumět jednání a chování lidí, pochopit je a dokázat také předvídat do budoucnosti podle toho, jak budou za různých okolností jednat, potom nastává moment, kdy si klademe otázku, co chtějí, o co jim jde, co je baví, zajímá a z čeho mají radost, nebo čeho se obávají, v co věří a doufají, o čem sní. Zjišťujeme, jaké síly jimi hýbou, jak silně a k čemu jsou motivováni. Snažíme se o nahlédnutí do nitra osobnosti.

Každý čin člověka je něčím motivován. Naučíme-li se býti mistry v této disciplíně, v oblasti stanovování si snů a cílů, bude náš život plnohodnotný. Budeme vědět, proč jsme na světě. Začneme nalézat svůj smysl života a začneme jít po cestě štěstí. Není nic horšího, než zemřít v osmnácti a být pohřben v šedesáti.

Určité konání je tvořeno podmnožinou více motivů najednou, čili je vícenásobně determinováno. Sobotní procházku uskutečníme proto, abychom partnerce udělali radost, abychom si se dostali mezi společnost, abychom zlepšili svoji fyzickou kondici a zdraví celkově. Pro splnění si vlastních motivů, čili snů, je dále charakteristické vytváření odvozených motivů, které mnohdy tvoří celou škálu. Například touha získat určitou dívku vede mladého muže k touze vyniknout jako zástupce školy v jejich záležitostech mimo ni. Aby dívce imponoval, tak se stane předsedou třídy a zároveň zapracuje na zdokonalení své osobnosti nejen zevnějškem, ale také rétorických schopností. Díky tomu bude zvolen mluvčím třídy a dostane se do školní rady, ve které uspěje a bude zvolen jejím zástupcem ve věcech uvnitř školy a posléze i vně školy.

Motivace je vnitřní řídicí síla odpovědná za zahájení, usměrňování, udržování a

energetizaci zacíleného chování⁵⁴. Prvek motivační síla vzniká na základě působení vnějších a vnitřních faktorů. Pojem motivace je souhrnné označení pro motivy a jejich působení. Slovo motiv pochází z latiny, kde ‚motus‘ znamená pohyb. Proto tedy motiv je faktor, který ‚uvádí do pohybu‘. To si můžeme vyložit fyzikálně jako pohyb v prostoru, nebo přesněji jako pohyb psychický – pohyb myšlenek, přání, tužeb, představ, přání atd. Všeobecně můžeme říci, že motiv je faktor, který uvádí do pohybu ve smyslu jakékoli činnosti či procesu. Motiv je cokoli, co vede k aktivitě, počínaje potřebou potravy, a konče touhou obětavého idealisty zachránit celé lidstvo před ekologickou pohromou⁵⁵.

Motiv si můžeme znázornit jako orientovanou úsečku s velikostí a směrem, tedy vektor. Stejně tak jako v případě lyží u lyžaře jedoucího ze svahu, lze i u motivu určit cíl. Tímto cílem je změna něčeho v prostředí, ve vlastním těle a dokonce i v mysli (např. při soustředěné práci).

Americký psycholog Abraham Harold Maslow definoval hierarchii lidských potřeb. Považuji tento bod za jeden z důležitých. Zde moc není potřeba vycházet z odborných teorií, neboť každý z nás má své vlastní potřeby, které mu dále dovolují se rozvíjet zvoleným směrem. Nejsou-li upokojeny lidské potřeby od těch nejnaléhavějších v danou chvíli, tak se nelze dostatečně kvalitně posunout na další příčku. Tento princip funguje také ve škole a třídním kolektivu.

Prvně jsou to potřeby, jejichž uspokojení je zcela nezbytné k zachování životní existence. Jde o potřeby lidského těla (jídlo, pití, pohyb, domov, teplo, světlo, ...). Nejsou-li uspokojeny tyto potřeby, pak převládají a žádné další potřeby člověka nedokáží motivovat k jeho růstu. Pro postup na další úroveň je nutno splnit tento první bod.

Potřeba bezpečí a existence je druhým bodem. Vyhovět tomuto stupni můžeme tím, že člověk má jistotu v podobě měsíčního finančního příjmu, je osvobozen od strachu, je chráněn před nemocemi.

⁵⁴ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. – Velký psychologický slovník. Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-686-6, str. 320

⁵⁵ ŘÍČAN, P. – Psychologie osobnosti. Praha: Grada Publishing, 2007, ISBN 978-80-247-1174-4, str. 92

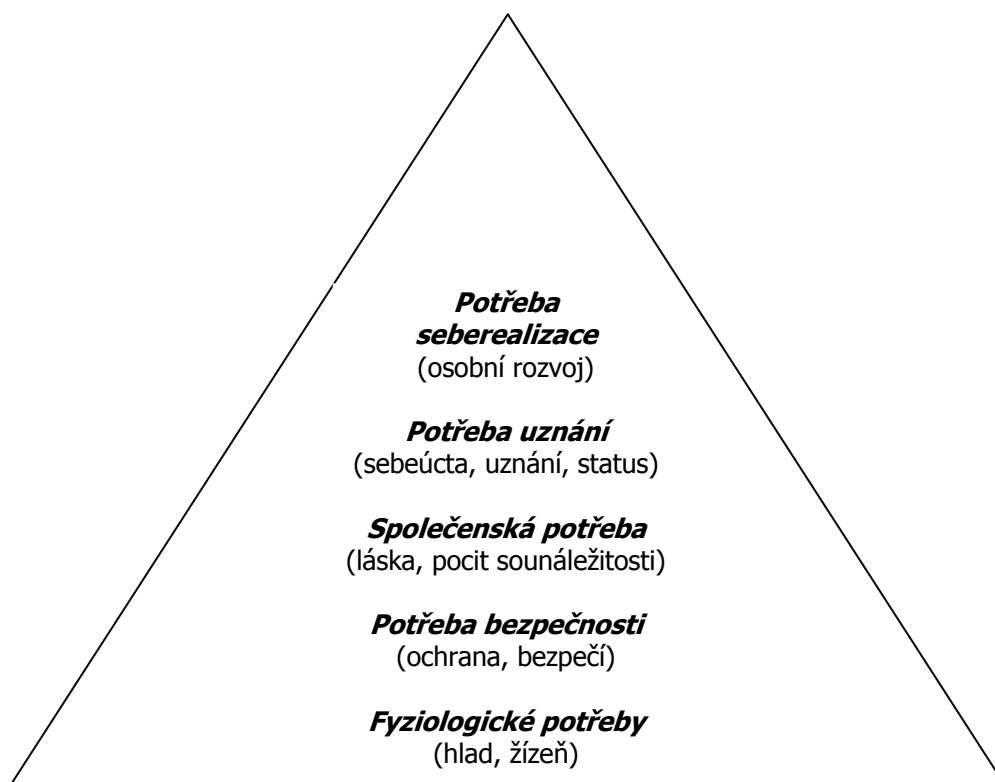
Potřeba společenská, někam patřit, milovat a být milován nastupuje hned po potřebě bezpečí. Zde si člověk všímá nepřítomnosti lidí kolem sebe, postrádá přátele víc než předtím, poohlíží se po milované osobě. Touží po láskyplných vztazích a po místě ve skupině lidí, do které by patřil. Může se stát, že bude zapomínat na tím, že někdy procházel prvním existenčním bodem.

Dále je to potřeba uznání. Dosáhnout svých snů a cílů, být úspěšný. Nacházíme zde potřebu sebedůvěry a samostatnosti, za což člověk sklízí pozornost a pochvalu, či uznání dobrého výkonu. To vede k pocitu sebedůvěry a prestiže.

Posledním schodkem je seberealizace. Ta se může začít projevovat, jestli jsou nižší body splněny a pravidelně syceny. Člověk je po všech stránkách sytý, bezpečný a šťastný. Seberealizace znamená soustředit se na ostatní. Člověk již nemá osobní starosti a snadno se může zanítit do plnění svého životního poslání, které na tomto světě má. Může začít tvořit či vyjít po cestě k velkému nedosažitelnému cíli, na jehož cestě se bude realizovat a pomáhat a stávat se šťastným. Například při dostatečném finančním příjmu může postavit školu, nebo sponzorovat talentované děti, či být iniciátorem myšlenek, které zafinancuje a nechá provést druhé lidi, jako je vytvoření školících center v zahraničních chudých zemích. Pro někoho tento stupeň může také znamenat kariéru zaměstnání a vrcholem bude ředitelský post na základní škole⁵⁶.

⁵⁶ podle Maslowova pyramida. [online]. [2012-06-14]. Dostupné na: <<http://www.simplypsychology.org/maslow.html>>

Podívejme se na obrázku, jak můžeme tuto hierarchii znázornit v podobě pyramidy.

Maslowova pyramida lidských potřeb

Jaký je jejich důvod, že se začnou zajímat. Co může být tím vedoucím impulzem.

Nebo je to vše jen v rukou druhých lidí, kteří jim povědí, teď bys měl dělat toto, teď musíš provést tuto věc.

Mnozí lidé, kteří za vámi přijdou s utrápeným výrazem v obličej a prosbou o radu na jazyku, by vám mohli říci, že máte pravdu, když tvrdíte, že motivace je důležitá a bezesporu nutná, ale budou chtít slyšet, abyste jim říkali fakta, radili, co přesně mají dělat. Budou se na vás obracet o radu, kterou ve skutečnosti nebudou chtít někteří ani slyšet. Zato se budou domnívat, že jejich situace, nazvaná problémem, vyžaduje naprosto jiný přístup k dané věci, než jim zrovna říkáte.

Ve školním prostředí principy motivace a motivů také fungují. Budeme-li studovat osoby, které se ve školním prostředí angažují do participačních procesů, což není úmyslem této diplomové práce více rozvádět, tak na každé úrovni nalezneme společné znaky. Všimneme si, že například předsedy tříd se nestávají lidé

nevýrazných typů, nejsou jimi zakřiknutí a snadno ovlivnitelní žáci, nezastupují je ani osoby, které sotva plní první bod Maslowovi pyramidy. Žáci, kteří se účastní a podílejí na formálním rozhodování chodu třídy a školy, tak k tomu musí mít důvod, specifickou pohnutku.

Nejdůležitějším prvkem všeho dění je sen, chcete-li motiv, či lidská představa, která nás pohání kupředu, jako pohání benzín motor od auta. Věnujme se nyní samotné hodnotě snů.

1. 9. 1. HODNOTA SNŮ

Když něco dokážete, znamená to, že jste se nejprve pro něco rozhodli a pak jste našli způsob jak postupovat, abyste toho dosáhli. Bill Quain

Jednou jsem četl pozitivní příběh o muži, který má svůj obrovský luxusní dům s osmi garážemi a osmi automobily. Jeho dům byl impozantní, ale ještě působivější bylo, že město, ve kterém žil, pojmenovalo ulici, kde stál jeho dům jeho jménem. Když se ho ptali, jak se mu to podařilo, odpověděl, že to bylo snadné. Daroval městu peníze na stavbu nové školy a knihovny. Město mu povolilo pojmenovat ulici jeho jménem. Ten příběh na mě udělal dojem. Uvědomil jsem si, že jeho sen, byl mnohem větší, než jsou moje sny. Často snívám o tom, že obdarovávám své blízké, rodičům měsíčně přispívám částkou, která se odesílá z bankovního účtu na účet, že můžu jít do obchodu a koupit malý, krásný a hodnotný dárek pro své přátele, že můžu své kamarády pozvat do kina a obsadit celou jednadvacátou řadu, že pomáhám druhým. Ale že bych nechal pojmenovat ulici svým jménem na základě finančního daru na stavbu školy, tak o tom jsem ještě nesnil. Po vyslechnutí toho příběhu jsem si uvědomil, že je načase, abych rozšířil svůj sen, motiv.

Být bohatým člověkem a mít velký rodinný dům není důležité. Důležité je rozvíjet osobní sílu, která umožní získat, co chceš. Důležité je, čím a kým se v procesu učení člověk stane. Lidé mající malé sny, budou pořád žít životem malých lidí. Velcí lidé mají velké sny a malí lidé mají malé sny. Chceme-li změnit sami sebe, začněme tím, že změníme velikost svých snů.

Existuje pět druhů snů. To jsou lidé, kteří za prvé sní v minulosti. Těmito lidmi mohou být ti, kteří mají své největší životní úspěchy za sebou. Takový člověk snící v minulosti, je člověk, jehož život skončil. Bude-li chtít takový člověk znovu začít žít, musí si vytvořit nějaký motiv v budoucnosti. Druhým typem jsou lidé, kteří mají jen malé sny. Sní o malých věcech, protože chtějí mít jistotu, že své sny mohou uskutečnit. Nepříjemnost pro ně je v tom, že své představy nikdy neuskuteční,

přestože vědí, že je uskutečnit mohou. Většina z těchto osob nikam dál nejde, což jim dokonale vyhovuje. Třetím typem jsou ti, kteří uskutečnili své představy, ale nestanovili si žádné nové. Tito lidé si zdárně odfajfkovali svůj napsaný a uskutečněný bod na kartičce, ve kterém stále žijí. Čtvrtými lidmi jsou ti, kteří mají velké sny, ale nestanovili si plán, jak je uskutečnit. Proto ničeho nedosáhnou. Velmi malé procento lidí realizuje své sny bez pomoci druhých. A tito lidé se toho snaží dosáhnout sami. Pátým typem lidí jsou ti, kteří uskuteční své velké sny, a pak si vytvoří ještě větší sny.

Ve školském prostředí, a nejen v něm, můžeme najít osoby, kamarády či partnery, kteří zabíjejí naše sny. Jsou jimi lidé, kteří vědomě nebo nevědomě říkají např.: „To se ti nepovede.“, „To je příliš riskantní. Víš, kolik lidí neuspěje?“, „Nebud' naivní. Jak tě to vůbec mohlo napadnout?“, „Jestliže je to tak dobrý nápad, proč to už někdo neudělal?“, „To jsem se pokusil udělat před mnoha lety. A řeknu ti, proč to nefunguje.“ Lidé, kteří zabíjejí sny druhých, jsou ti, kteří se vzdali vlastních snů⁵⁷.

Když jsem ve škole jako předseda třídy hledal podporu k prosazení změny, tak jsem tyto věty často slýchal. Po určité době jsem našel spolužáky, za kterými se obrátit o pomoc. Domnívám se, že participující žáci by měli být osoby velkorysé a novým myšlenkám i názorům otevřené. Takový žák s patřičným zapálením dokáže prosadit názor tak, že bude minimálně prodiskutován, ne-li hned schválen.

Nyní cítíme, že tím nejdůležitějším je opravdu sen, motiv, který nás nechá stagnovat nebo nás vede kupředu.

Žáci mohou být ovlivněni svou rodinou nebo kamarády, kteří je pozitivně povzbuzují k činnosti a prosazování svých a kolektivních potřeb. Pro některé je to pouhá zvědavost, jež může být spojena s touhou vyniknout či dokonce s touhou mít moc. Někdo obhajuje své rozhodnutí k participaci tím, že ve škole může bez větší újmy na zdraví nabít touto cestou zkušenost. Jsou i takový koumáci, kteří potřebují být neustále v zorném poli společnosti, a proto se jim účast na školním životě školy stává tou pravou možností, jak mít společenskou prestiž. Nebo dokonce zviditelnění svého jména v očích učitelů a pedagogů. Neméně důležitým prvkem v oblasti participace obecně a načež i ve škole je finanční odměna za vykonané služby. Pochopitelně výše

⁵⁷ KIYOSAKI, R. – Škola byznysu. Praha: PRAGMA. 2001, ISBN 80-7205-941-6. str. 78-81.

nastíněné body nejsou vyčerpávajícími motivy, které vedou mladé lidi k jejich angažovanosti ve školním prostředí.

1. 10. INFORMACE O ZVOLENCÝH STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH

1. 10. 1. OBCHODNÍ AKADEMIE, VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA A JAZYKOVÁ ŠKOLA S PRÁVEM STÁTNÍ JAZYKOVÉ ZKOUŠKY UHERSKÉ HRADIŠTĚ

Jednou ze škol, která patří do výzkumu předkládané diplomové práce je Obchodní akademie, u které se podíváme trochu na historii a pak na možnosti participace, které škola má a nabízí studentům.

Začátky ekonomického školství v Uherském Hradišti jsou spojeny s hospodářským rozvojem Slovácka a se vzrůstem národního uvědomění. V těchto podmínkách vznikla v roce 1902 dvouletá obchodní škola. V roce 1905 k ní byla přičleněna česká gremiální kupecká škola pokračovací a v letech 1909/1910 byl otevřen první ročník obchodní školy dívčí. Nový impuls dostalo obchodní školství v Uherském hradišti po vzniku Československé republiky. V roce 1919 byla zřízena obchodní akademie, jež v tehdejší době byla jedinou vyšší obchodní školou na jihovýchodní Moravě. Její význam rostl ruku v ruce s růstem průmyslu ve Zlíně, ve kterém od 1. září 1933 byla také zřízena pobočka hradištské obchodní akademie. Vyučování na obchodní akademii bylo přerušeno za 2. světové války v letech 1944/45, kdy byla škola zavřena. V následujících letech škola změnila názvy, od vyšší hospodářské školy, přes střední ekonomickou školu se v roce 1990 vrátila ke svému původnímu názvu Obchodní akademie.

V této době škola nabízela jediný studijní obor Obchodní akademie, který poskytuje dodnes absolventům vzdělání nutné pro výkon obchodně podnikatelských funkcí ve výrobních podnicích, v tuzemském i zahraničním obchodě, v peněžnictví, cestovním ruchu, a dalších službách. V roce 2000 bylo studium na obchodní akademii rozšířeno o studijní obor Ekonomické lyceum, jehož hlavním posláním je vychovat

nejenom dobré odborníky pro ekonomickou praxi, ale především připravit žáky pro vysokoškolské studium⁵⁸.

Více o možnostech participace na Obchodní akademii si povíme v praktické části diplomové práce.

⁵⁸ Obchodní akademie, Vyšší odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Uherské Hradiště. [online]. [2012-06-14]. Dostupné na: <<http://www.oauh.cz/>>

1. 10. 2. GYMNÁZIUM UHERSKÉ HRADIŠTĚ

Gymnázium bylo založeno 16. září 1884. V roce 2009 škola slavila 125. Výročí svého vzniku. Co se týče historie, tak je to první české gymnázium na Slovácku se zavazující se tradicí, které má opravdu na co navazovat. Gymnázium hrálo důležitou roli ve všech významných obdobích nejen města Uherské Hradiště, ale také celého kraje Slovácka. Již 125 let poskytuje nejvyšší všeobecné vzdělání a dává tím vzdělanost celému regionu. Školu studovali takové osobnosti českých dejin jako je například Bedřich Beneš Buchlovan, Zdeněk Chalabala, František Kožík nebo Dana Zátoková.

V současnosti má 32 tříd s více než 970 žáky, které učí 78 učitelů. V každém ročníku osmiletého gymnázia jsou dvě třídy, čtyřletého čtyři třídy. Dvě pětiny žáků jsou z Uherského Hradiště, ostatní dojíždějí z méně či více vzdálených míst.

Gymnázium nabízí svým žákům četné pravidelné mimovýukové aktivity, v nichž žáci rozvíjejí své zájmy a pracují pod odborným vedením pedagogů. Jsou to např. kroužky basketbalu, floorbalu, sportovních her, volejbalu a bridže. Další žáci nalézají své vyžití v kroužku džezového tance, loutkářském kroužku, kroužku scénického tance, kroužku kondiční kulturistiky nebo ve Filmovém klubu. Pracují zde dva kroužky Mladých debružárů a o víkendech jsou pořádány společné turistické akce. Tradicí se již stal nejen národopisný soubor gymnázia (cimbálová hudba, pěvecký soubor a taneční soubor), ale i vodácký kroužek.

Poslední týden školního roku je věnován netradičním formám výuky. Podle svého zájmu si každý student čtyřletého gymnázia volí výukový kurz, kterého se chce zúčastnit. Nekonvenčním způsobem se pak týden soustředí na prohloubení a doplňování učiva daného předmětu. Často dochází k propojení teorie s praxí. Nabídka kurzů je široká, v loňském roce obsahovala 26 možností. Byly to například zeměpisný kurz, tři kurzy s výukou angličtiny, literární putování, dva biologické kurzy, kurz jazzové hudby, cyklokurz, kurz němčiny, kurz kondiční kulturistiky, kurz praktické psychologie, soustředění Mladých debružárů, kurz fyziky, kurz putování za historií,

dva výtvarné kurzy, kurz chemie, dva kurzy bridže, soustředění Svatého Pluka, sportovní kurz a výukové kurzy v zahraničí (Itálie, Francie, Anglie, Litva, ...) ⁵⁹.

Jak mohou žáci gymnázia více participovat na chodu své školy, si povíme též v praktické části diplomové práce.

⁵⁹ cit. Gymnázium Uherské Hradiště. *Gymnázium Uherské Hradiště* [online]. [cit. 2012-06-19]. Dostupné z: <
<https://www.guh.cz/newweb/>>

2. PRAKTICKÁ ČÁST

To, že se diplomová práce bude věnovat participaci žáků, jsem věděl od počátku. Zbývalo mi jen se rozhodnout, na kterou ze dvou zbylých typů škol se orientovat. Dal jsem přednost střední škole. Vybral jsem si podle zcela subjektivního ovlivnění, které vychází z mého volnočasového koníčku, kterým je folklorní tanec. Souvisí to s tím tak, že raději pracuji s lidmi, kteří dosahují věku středoškoláků a výš. Ti již více ví, co chtějí a dá se s nimi, podle mého názoru, lépe pracovat.

Z Olomouce jsem se přenesl na rodnou půdu do Uherského Hradiště a to konkrétně do prostředí mnou vystudované střední školy Obchodní akademie. Cílem práce je komparativní analýza dvou středních škol, a proto jako druhou střední školu jsem si vybral gymnázium v Uherském Hradišti. Výběr gymnázia byl čistě subjektivní záležitostí, neboť mezi středními školami je nepsané zdravé rivalství v podobě prestiže být nejlepší školou. Tedy za dob mého studia to tak bylo a po rozhovorech s nynějšími studenty obchodní akademie tento pocit stále trvá.

Praktická část diplomové práce je rozdělena do dvou kapitol. První kapitola se věnuje seznámení s tím, na čem všem mohou žáci ve svých školách participovat. Druhá kapitola se věnuje dotazníkovému průzkumu a jeho vyhodnocení.

Praktická část práce je zacílena na žáky prvních a třetích ročníků. Tyto třídy jsou vybrány z důvodů, že žáci prvních tříd jsou na škole nováčky a zjistíme, jak jsou si oni vědomi o jejich možné participaci na chodu školy. Třetí ročníky jsou na škole třetím rokem a počítá se s tím, že jsou zkušenější a měli by mít i větší přehled o jejich škole.

Výzkum je od počátku brán jako anonymní a zároveň důvěrný s ohledem na výpovědi jednotlivých skupin respondentů.

Než jsem se pustil do samotného sběru dat pomocí dotazníku, tak jsem nejdříve začal komunikovat s vybranými učiteli středních škol. Byli to kantoři, se kterými se znám nebo byli mými třídními učiteli. Měl jsem v nich důvěru a věděl jsem, že se na ně mohu spolehnout, co do kvality odpovědí. Proto jsem udělal předvýzkum toho, na čem se žáci ve školách v současné době mohou účastnit. Na obchodní akademii jsem

oslovil dva učitele a jednu učitelku. Paní učitelka mi doporučila, abych zašel za panem ředitelem a požádal ho o odpovědi na mé otázky. Domluvil jsem si schůzku a k mému překvapení jsem neuspěl tak, jak jsem si představoval. Při diskuzi jsem se nedověděl více, než je na internetových stránkách a navíc jsem byl trochu zklamán, ale za to potěšen upřímností, že mi pan ředitel může poskytnout maximálně dvacet vzorků vyplněných dotazníků. Tato informace se stala impulzem k tomu, že se vše přesunulo do elektronické komunikační formy.

První spolupráce proběhla s učiteli na Obchodní akademii. Ti mi pomohli se zpracováním dotazníku do elektronického formuláře, který by splňoval mé požadavky. Zároveň ve volném čase, aniž by narušili výuku, nechali žáky vyplnit tyto formuláře. Poté, díky online funkci google dokumentu, mi sdíleli výsledky na můj internetový profil.

Dalším mým krokem bylo oslovení studujících žáků. Na středních školách mám stále kamarády, kteří buď navštěvují školní ročníky, které jsem chtěl oslovit nebo v nich mají oni své přátele. Požádal jsem je o získání emailových adres nebo případně zaslání internetového odkazu s online dotazníkem. Z gymnázia jsem získal zpět sto čtyřicet emailových adres, na které jsem rozeslal linky s online dotazníky. A z obchodní akademie, ze které jsem již určitý počet odpovědí měl, jsem ještě rozposlal dalších čtyřicet žádostí na vyplnění formuláře.

Pro realizaci k diplomové práci jsem se rozhodl pro kvantitativní přístup. Shledávám ho za dostatečný ke zvoleným cílům výzkumného šetření. Jako metodu sběru dat v pedagogickém výzkumu jsem zvolil dotazník.

2. 1. PRAKTICKÉ MOŽNOSTI PARTICIPACE ŽÁKŮ NA ZKOUMANÉ ŠKOLE

Než došlo na samotné dotazníkové šetření, tak jsem provedl předvýzkum každé školy a zjišťoval jsem, co svým žákům nabízí, čeho se samotní žáci z pohledu učitelů účastní.

Pojďme se podívat, jak to na které škole mají.

2. 1. 1. OBCHODNÍ AKADEMIE

Obchodní akademie Uherské Hradiště řídí pan ředitel Ing. Jiří Durďák, který sám je aktivní i mimo svou řídicí funkci. S vedením školy mu pomáhají jeho dva zástupci.

Během rozhovoru s panem ředitelem, který si bylo potřeba předem domluvit, jsem dostal nejdůležitější informaci, že většina mnou požadovaných odpovědí bude zodpovězena na internetových stránkách. To samé mi oznámili i kolegové kantoři.

Na internetových stránkách Obchodní akademie jsem zjistil následující:

a) na škole působí *Obecně prospěšná společnost*, která vznikla za účelem vytváření alternativních finančních zdrojů. Činnost společnosti je řízena správní radou, hospodaření a dodržování všech relevantních zákonů podléhá každoroční kontrole dozorčí radou. Správní a dozorčí radu tvoří zástupci rodičů studentů školy a zaměstnanci školy. Ve správní radě zasedá celkem devět členů a v dozorčí radě tři členové. V Obecně prospěšné společnosti školy žák přímo aktivní být nemůže.

b) *Radu školy* při obchodní akademii podle patřičně formulovaných voleb k dosazení jejich členů zastupují dva zástupci volení zřizovatelem, dva zástupci volení pedagogickými pracovníky a dva zástupci volení zletilými žáky a zákonnými zástupci nezletilých žáků. Školní rada je dána ze zákona a každá škola ji musí mít. Na Obchodní akademii má celkem šest členů. Zde se dovídáme, že kandidovat mohou i žáci školy. Avšak voleb, které proběhly na podzim letošního školního roku, se nezúčastnil žádný žák.

c) Škola vykazuje také údaje o *aktivitách a její prezentaci na veřejnosti*. Do jaké míry se mohou žáci podílet na utváření aktivit, kterými je škola prezentována na veřejnosti, se z internetových stránek nedovíme. Co se nabízí je například nácvik polonézy na ples školy, republikové kolo turnaje v šachu, exkurze žáků 4. ročníků do Prahy, školní soutěž v sudoku, besedy s úspěšnými absolventy školy, kurz vodní turistiky, středoškolský pohár v atletice Corny Cup nebo také matematický klokan v okresní soutěži. Vyjmenovaný příklad na první pohled neukazuje, jak se zde promítá participace žáků. Ze zkušenosti vím, že například ples Obchodní akademie za mého studia na střední škole se uskutečnil pouze ve čtvrtém ročníku. Byla to obnova po několika letech, které se chopila aktivní studentka, v současnosti se pohybující na českých modelingových prknech, a podařilo se jí uspořádat i další ročníky a ples se stal stabilním a reprezentujícím školním prvkem. Samotní žáci zde mohou participovat tím způsobem, že je to sice povinností třetích ročníků, přesto ne všichni chtějí tancovat a být na očích lidí, tak i ostatní žáci dostávají možnost se chopit funkcí s touto akcí spojených.

d) Střední škola se zapojila do *mezinárodních projektů*. Některé jen začala a pak zjistila, že z logistických důvodů musí od nich ustoupit, některé jí byli doporučeny přerušit, neb nebyl dostatek financí. Úspěšným se stala práce na projektu v rámci systému eTwinning. Z české strany na projektu pracovali dva magistři a vybraní žáci. Druhou stranou byla polská škola. Vybraní žáci obou škol měli za úkol vytvořit dokument, prezentaci, o jednom týdnu ve svém životě a seznámit s ním žáky partnerské školy. Z dostupných internetových zdrojů již nezjistíme, jakým způsobem byli žáci vybráni.

e) *Středoškolská odborná činnost a její úspěchy* stojí rovněž za zmínku. Žáci 1. až 4. ročníků se každý rok účastní přehlídek odborných vědeckých prací žáků středních škol v soutěži Středoškolská odborná činnost. Žáci soutěží v oborech Ekonomika a řízení, Informatika, Teorie kultury, umění a umělecké tvorby, Historie, Tvorba učebních pomůcek a didaktická technologie, Psychologie, Geologie a Geografie a Zemědělství, potravinářství, lesní a vodní hospodářství. Žáci prochází z okresního kola do krajského, podle umístění až do celostátní přehlídky. Vidíme, že žáci musí ve svém volném čase se věnovat činnostem, které jsou mimo jejich povinnosti. Někteří tento

druh aktivit mohou využívat i k osobnímu zviditelnění se, či vyzdvihnutí svého jména u učitelů.

f) Osmé číslo *Školního časopisu* spatřilo světlo světa v dubnu tohoto roku. Časopis na škole vychází od listopadu roku 2011 s nepravidelnou periodou. Přispívat do něho mohou všichni žáci a zároveň si časopis žáci vedou počínaje šéfredaktorkou až po grafiky. K online nahlédnutí ho najdeme na školních internetových stránkách.

g) Na škole od roku 2008 působí *divadelní soubor* studentů a jednoho pedagoga. Říkají si ŠOK a rozluštěním těchto písmen získáme název Školní Ochotnický Kroužek. Z kroužku se stalo občanské sdružení, které úzce spolupracuje se školou.

h) V letošním roce škola oslaví *110 let vzniku*. Oslavy tohoto výročí jsou plánovány na měsíc říjen a v rámci programu také proběhne veřejná prohlídka školy a prodej nového Almanachu školy. Poslední větší oslavu založení školy, kterou bylo sté výročí, jsem osobně zažil a vím, že v té době jsme se jako žáci mohli podílet a účastnit na dosti aktivitách. Jednou z nich byla tvorba literárního díla do Almanachu školy. Dále probíhaly kulturní školní vystoupení, které byli z části v režii žáků.

To jsou informace, které se dočteme na stránkách školy.

Po konzultaci s učiteli jsem se dověděl, že na škole funguje *třídní samospráva*, kterou si volí každá třída. Funkce předsedy třídy a místopředsedy je povinná. Další úkoly jako například péče o třídní knihu, pokladník nebo nástěnkář má na starosti třídní učitel.

Školní, neboli *studentský parlament* funguje aktivně na škole už šest let. Pro školu je to již jakousi tradicí zvolit zástupce z jednotlivých tříd, kteří budou prosazovat třídní návrhy, připomínky, či priority, které by vedly ke zlepšení a zpříjemnění života na škole. Primárním ukazatelem myšlenky je vzájemná komunikace mezi studenty a školním vedením. Do fungování parlamentu se aktivně zapojují předsedové tříd, které si žáci z jednotlivých tříd zvolí. Školní parlament se skládá z předsednictva parlamentu a jednotlivých zástupců tříd. Při sezeních jsou přítomni pan Ředitel, pan Zástupce ředitele a výchovný poradce školy.

Vznikne-li ve třídě situace, kterou je potřeba řešit, například medializace problému na veřejnosti nebo uvnitř školy prostřednictvím zvolených mluvčích, tak je na tuto situaci zvolen člověk z řad pedagogů. Záležitosti na úrovni třídy a školy, jako například řešení problémů žáků s učiteli nebo prevence násilí ve škole a konkrétní případy, řeší k tomu určené lidé (například krádeže, drogy apod. řeší preventista a výchovný poradce. Oblasti obsahu a metod výuky jako výběr učiva nebo výukových metod si řeší každá sekce samostatně. Školní ples, který jsme již zmiňovali, tak po konzultaci s učiteli jsem zjistil, že mají na starosti třetí ročníky a jejich třídní učitelé. Finanční výtěžek z plesu jde částečně třetím ročníkům a částečně Obecně prospěšné společnosti. Ve škole také probíhají besedy významných hostů. Iniciativa je otevřena pro každého, kdo má chuť. Založit a řídit školní kroužky může též každý, ale nejsou na to peníze, takže nic se reálně nekoná.

Vidíme, že tak jak se dočteme na oficiálních internetových zdrojích a po konzultaci s učiteli, tak žáci se v podstatě dosti možností, jak participovat na chodu své školy. Také vím, že pan ředitel je otevřený člověk a všechny nápady si vždy rád vyposlechne. Nevidím zde žádnou zábranu ze stran kantorů a dospělých, která by žákům bránila v jejich iniciativě.

Přejdeme na druhou vybranou školu.

2. 1. 2. GYMNÁZIUM

V čele Gymnázia stojí pan ředitel, který má k ruce dva své zástupce. Po zkušenosti z první střední školy, jsem zde za panem ředitelem ani nešel a zvolil jsem stejný způsob jako dříve, našel jsem si informace na oficiálních stránkách školy, bylo mi to též poraděno od učitelů, se kterými jsem mluvil, a dále jsem se dotazoval přímo vybraných kantorů na informace, které jsem na stránkách nenalezl.

Internetový zdroj mi poskytl následující informace:

a) *Obecně prospěšná společnost* Gymnázia v Uherském Hradišti má za cíl všeobecně usilovat o rozvoj a kvalitu výchovně vzdělávací činnosti a mimoškolních činností studentů. Funguje na dobu neurčitou a má dva orgány, správní radu a dozorčí radu. Správní rada má devět členů a mezi nimi nejsou žádní žáci. Totéž platí o dozorčí radě, která má tři až sedm členů.

b) Ve Školní radě jsou jmenováni za zřizovatele čtyři osoby, za pedagogický sbor gymnázia také čtyři osoby a za zletilé žáky a zákonné zástupce nezletilých žáků též čtyři dospělé osoby. Zde se dovídáme, že žáci ve školní radě nijak přímo neparticipují.

c) *Olympiád a soutěží* na škole se účastní hodně žáků v oblastech jako literární soutěž, recitační, olympiáda v jazycích a přírodních vědách, sportovní soutěže ve stolním tenise, volejbalu atd. Žáci postupují do vyšších soutěžních kol.

d) Škola se věnuje *problematice výchovného poradenství a prevence sociálně-patologických jevů*, kde se žáci zapojují do charitativních akcí. Například prodejem vánočních hvězd žáci i učitelé přispěli dětem onkologického ústavu v Olomouci. Šest žákyň se zapojilo do prodejní sbírky Srdíčkový den. Šestnáct studentů se zapojilo do prodejní sbírky projektu Šance. Celkem 136 zájemců z řad žáků a třídní učitelé 4. ročníku se zúčastnili zájezdu na veletrh Gaudeamus.

e) *Další vzdělávací aktivity* školy jsou rozmanité. Škola pořádá exkurze jak do zahraničí (dějepisná exkurze do Rakouska), tak domácí exkurze (VUT Brno, Velehrad, ...). A žáci se účastní i sportovních soutěží.

f) Na půdě školy také působí *národopisný soubor*. Žáky přezdívaný „hopsák“. I tomu je věnována patřičná pozornost, neb se jezdí soustředit mimo školu a město a zdokonalovat tak své taneční umění.

g) Škola nabízí žákům i filmová představení a mohou následovat také besedy s představiteli. Účastní se divadelních představení, výstav v galeriích a muzeích, besed, přednášek a vzdělávacích pořadů. To jsou momenty, kdy se prokáže iniciativa například pokladníků tříd.

h) Významné akce školy dávají participujícím žákům možnost ukázat své schopnosti. Jednou z takových je Slavnosti vína a Den otevřených památek, kdy žáci gymnázia zastávají funkci jako průvodci památek města. Nebo také Akademie školy, která bývá pravidelně uspořádána ve Slováckém divadle, je možnost jak můžou žáci zasahovat do dění kolem sebe. Tuto událost pořádají s pedagogy a sami se jí účastní.

ch) Z významných mimoškolních aktivit žáků za loňský školní rok jmenujme například vydávání školního celoročního časopisu Truňk, jehož hlavním vedoucím je osoba z řad pedagogů a přispívat mohou všichni studenti. Dále vystoupení národopisného souboru na otrokovickém festivalu gymnázií, nebo stužkovací večírky čtvrtých ročníků, na které byli pozváni jejich vyučující.

Informací o aktivitách žáků gymnázia, a to nejen výše jmenovaných, které se dozvíme z internetových stránek školy, je hodně.

Po konzultaci s učiteli gymnázia jsem se dozvěděl, že na škole je třídní samospráva, žáci se jí účastní a na starosti jí má třídní učitel. Školní parlament na škole chybí. Řešení konkrétních problémů, jako je například medializace problému na veřejnosti nebo uvnitř školy má na omezeně na starosti jeden profesor a jinak ředitel je určen pro kontakt s veřejností a podávání informací mediím. Vyskytnou-li se jakékoli záležitosti určitého žáka, tak prvně to řeší třídní učitel, pak až výchovná poradkyně a případně ředitel školy. Jsou-li například potřeba řešit potíže žáků s učiteli nebo vedením školy, tak je zde první vztah učitel a rodič, poté třídní učitel a rodič a až posléze ředitel školy. Škola na svých stránkách má vyvěšeny dokumenty zaměřené na prevenci a řešení šikanování a vzniknuvší starosti řeší pedagogové a rodiče. Škola

je známá svou letitou tradicí gymnaziálního pořádání plesů. Tento zvyk drží a rok od roku uskutečňují třetí ročníky a jejich třídní učitelé a plus dva kantoři zodpovědní za celou akci, kteří nejsou třídními pořádajícími tříd. Konzultace s učiteli přinesla odpovědi i na to, že iniciaci besed s významnými hosty mají na starosti jednotlivé předmětové komise. Dále redakční rada školního časopisu Truňk získala vysoké hodnocení v rámci republiky. A podle zájmů studentů mohou jednotliví učitelé založit a řídit školní kroužky.

Pojďme se podívat, jak to vidí samotní žáci.

2. 2. DOTAZNÍKOVÝ PRŮZKUM A JEHO VYHODNOCENÍ

Cílem této praktické části bylo zjistit čtyři základní body: jak žák hodnotí možnosti podílení se na procesech rozhodování v životě jeho třídy a školy a jestli se do tohoto procesu zapojuje; oblasti a záležitosti, na kterých se žák může ve škole a mimo školu spolupodílet; jak jsou obsazovány funkce v třídní samosprávě a jestli žák s touto formou obsazování souhlasí; osobní motivy, které působí na žáka, aby se zapojoval do chodu třídy a školy.

Potřebná data jsou získána z dotazníku, který byl směřován na žáky prvních a třetích ročníků Obchodní akademie a Gymnázia. Vytvořený dotazník obsahuje 11 otázek s uzavřenými, otevřenými a polootevřenými otázkami.

Dotazník byl šířen mezi žáky pomocí elektronické podoby. Na Gymnázium jsem zaslal 140 internetových online odkazů. Na Obchodní akademii jsem poslal pouze 40 linků, neboť učitelé, kteří mi pomáhali, tak svým studentům přímo ve škole zadali online dotazník a získal jsem jich 42 vyplněných. Celkem jsem obdržel 105 odpovědí, což je 47,3%.

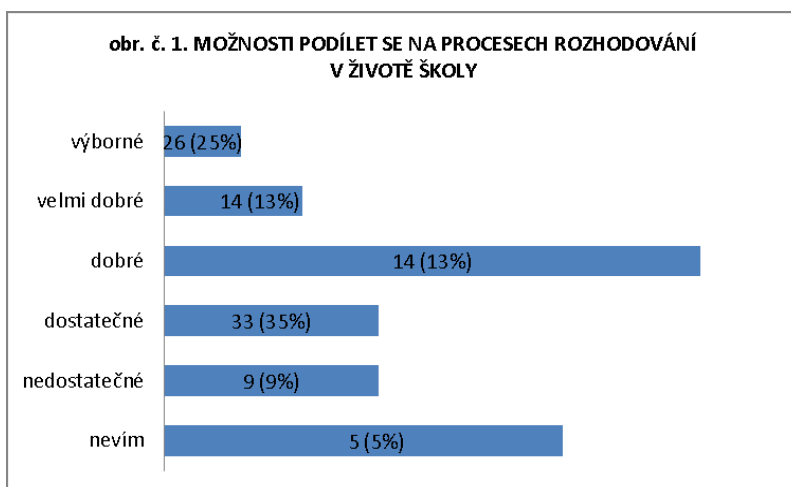
2. 2. 1. ZASTOUPENÍ ŽEN A MUŽŮ V DOTAZNÍKOVÉM ŠETŘENÍ

Dotazník vyplnilo celkem 105 respondentů. Z toho se ho zúčastnilo 56 dívek (tj. 53%) a 49 chlapců (tj. 47%). Získaný výsledek určitě nemůže překvapit, neboť obecně tyto dva typy škol navštěvuje více dívek.

2. 2. 2. VÝBĚR ŠKOLY A ROČNÍKU

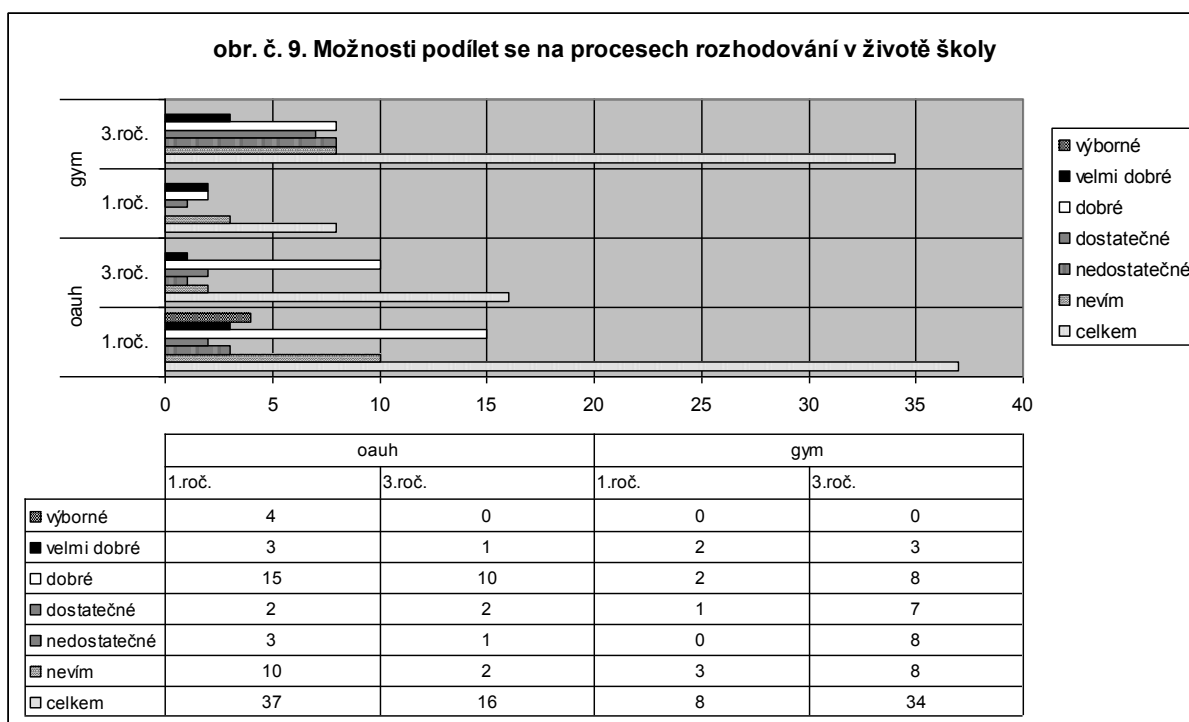
Z Obchodní akademie se navrátilo 62 dotazníků (tj. 59%) a z Gymnázia 43 dotazníků (tj. 41%). Online dotazník vyplnilo z prvních ročníků 45 žáků (tj. 43%), třetích ročníků 53 žáků (tj. 50%). A 7 žáků (tj. 7%) vyplnilo jinou odpověď. Přestože dotazníky byly rozdány žákům prvních a třetích ročníků, tak počítám s nedopatřením a nepozorností při klikání. Z Obchodní akademie dotazník vyplnilo z prvního ročníku 37 žáků a ze třetího 16. Z Gymnázia odeslalo zpět vyplněný formulář z prvního ročníku 8 žáků a ze třetího 34 žáků.

2. 2. 3. MOŽNOSTI PODÍLET SE NA PROCESECH ROZHODOVÁNÍ V ŽIVOTĚ ŠKOLY

Z grafu vyčteme, že nejčastější odpovědí všech dotázaných bylo, že možnost podílet se na procesech rozhodování v životě jejich školy hodnotí jako dobré. Přesto u druhé nejčetnější odpovědi, kterou bylo, že žáci neví, můžou nastat otázky, co je to ho příčinou.

U této otázky nás zajímá, jak to vidí jednotlivé ročníky s jejich možnostmi participovat a obě školy vzájemně.

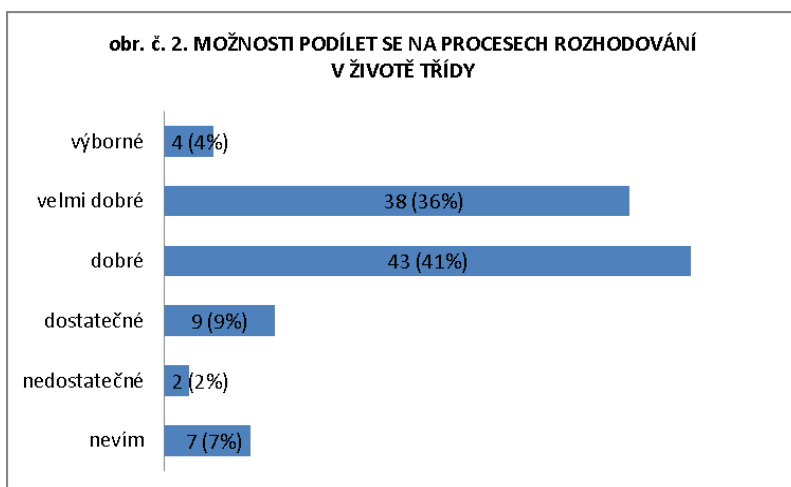
Ze získaných informací si všimneme, že první ročník Obchodní akademie hodnotí možnosti participace na chodu školy nejčastěji jako dobré. Přesto se objevuje 10 hlasů (27%), že vůbec neví. S tímto údajem by mohla škola dále pracovat. Věřím, že rozšíření povědomí o možnostech účasti žáků na jejich škole by se dalo zpracovat do té podoby, že hodnoty by nám klesly téměř k nule. Takže v prvním ročníku zbývá dost žáků, kteří by se mohli nebo by mohli být zapojeni do života školy.

Třetí ročníky Obchodní akademie, 10 žáků (62%), mají také nejsilnější hodnocení v možnostech podílení se na chodu školy jako dobré. Za výbornou to nehodnotí nikdo, oproti prvním ročníkům. Zde by to chtělo další výzkum, který by byl soustředěný na tyto žáky, kteří by se vyjádřili k tomu, proč tomu tak je. Neboť jedno z možných vysvětlení může být, že školu znají natolik, že ztratili iluze a jakoukoli další motivaci k vyšší aktivitě, než jen „povinné“ návštěvy školy.

Na Gymnáziu nikdo z prvních i třetích ročníků neshledává jako výborné svoje možnosti v procesech rozhodování na škole. Můžeme se domnívat, že to může být z jakýchkoli příčin, a proto je tu možnost dalšího bádání. Respondenti z prvního ročníku se nejvíce vyjádřili k tomu, že neví jak to hodnotí. Zde byl vzorek zpětně odeslaných dotazníků natolik malý, že přejdeme k jejich kolegům ze třetích ročníků. Ti své odpovědi rozložili a žádná není dominantní. K hlubšímu zkoumání by však vedla odpověď s kolonkou ‚nevím‘, protože ji zodpovědělo 8 dotazovaných (24%), téměř jedna čtvrtina.

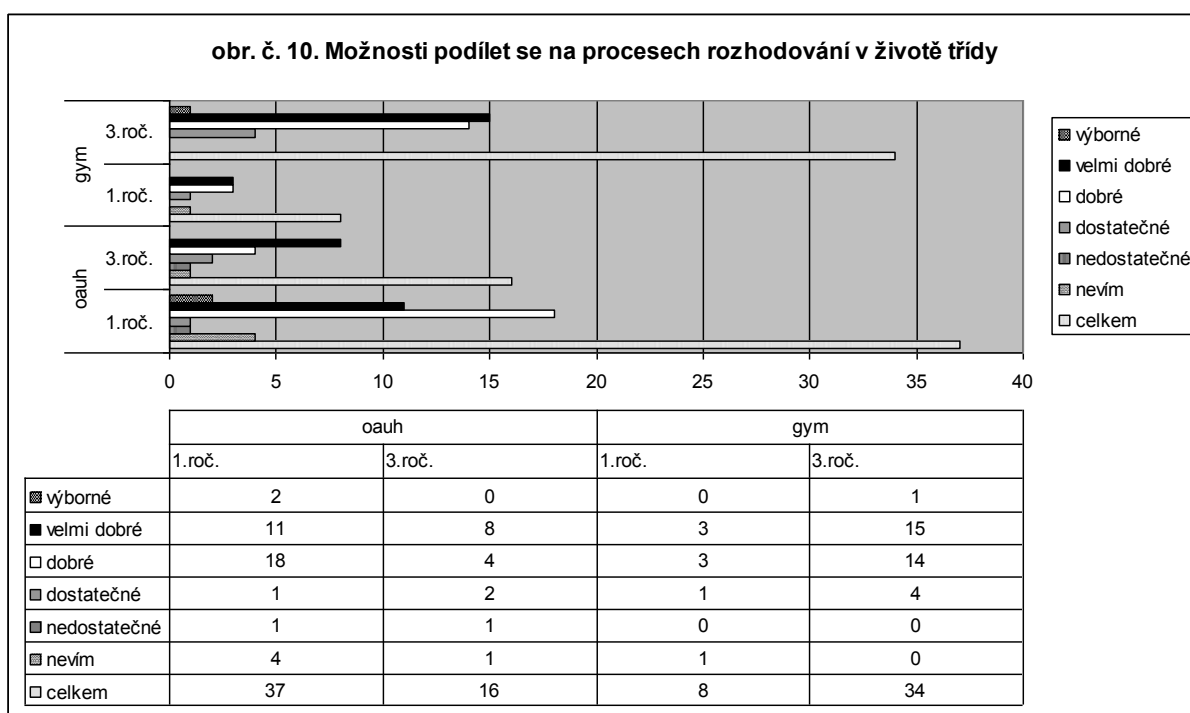
Dále srovnáme obě školy a jejich žáky. Budeme-li uvažovat pouze odpovědi žáků, kteří jsou si vědomi toho, že mohou participovat na svojí škole, tak zjistíme nejčastější odpovědí k možnostem podílet se na procesech rozhodování v životě školy je volba *dobře*. Srovnáme-li tento stav odpovědí s informacemi, které nám poskytly školy jak z jejich internetových stránek, tak po konzultacích s kantory, docházíme k závěru, že žáci z převážné většiny jsou si vědomi svých možných aktivit nabízejících se na škole, přesto jsou zde mezery, které nám dotazníkové šetření nedokázalo objasnit.

2. 2. 4. MOŽNOSTI PODÍLET SE NA PROCESECH ROZHODOVÁNÍ V ŽIVOTĚ TŘÍDY

V rozhodování v životě třídy, jak vyčteme z grafu, se můžeme domnívat, že většině žákům je jejich třída mnohem bližší než celkově zájem o školu. Proto většina odpovědí se pohybuje v první polovině tabulky.

Zde se také blíže podíváme na jednotlivé ročníky škol a též porovnáme obě školy.

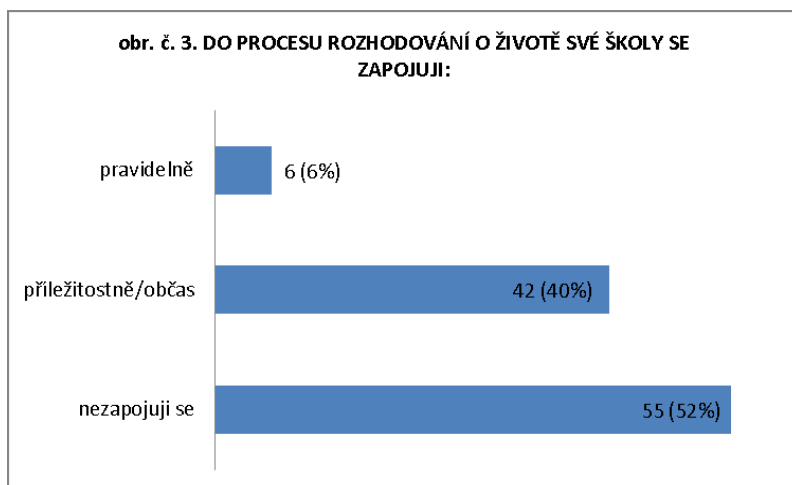
Bližší pohled nám prozradil, že hodnoty ze středu tabulky, jak tomu bylo v možnosti participovat na škole, se u případné participace třídy přesunuly do vrchní části. Výsledky výrazně oscilují kolem bodů *velmi dobře* a *dobře*.

První ročník Obchodní akademie stejně jako předtím zůstal nejvíce v poli *dobře* (49%), ale jako druhá naměřená hodnota je *velmi dobře*. Všimněme si, že žáci jsou si již více vědomi, že se mohou podílet na dění kolem sebe, kterým je jejich kmenová třída. U třetích ročníků je to podobně, jen s tím rozdílem, že žáci dali více odpovědí do pole *velmi dobře* (50%). Za další průzkum by stálo zjistit, jaké vidí rozdíly mezi participací na škole a ve třídě. Jaké jsou podle nich ty základní rozdíly v jejich označených výpovědích.

Gymnázium vykazuje podobný přesun zodpovězených bodů k vyšší části tabulky, kde jsou vyrovnané hlasy mezi možnostmi podílet se na procesech rozhodování v životě třídy jako *velmi dobře* a *dobře*. První ročník, kde jsme získali menší vzorek odpovědí v dotazníkovém šetření, nám také ukazuje, že tři hlasy jsou v poli *velmi dobře* (36%) a tři hlasy v poli *dobře* (36%). Ve třetím ročníku již není počet odpovědí rozložený a v poli *nevím* a *nedostatečně* se nenacházejí žádné odpovědi. Žáci hodnotili své možnosti participovat na dění ve třídě nejčastěji jako *velmi dobré* (44%). I tento výsledek nás vede k dalšímu zamyšlení, proč tomu tak je.

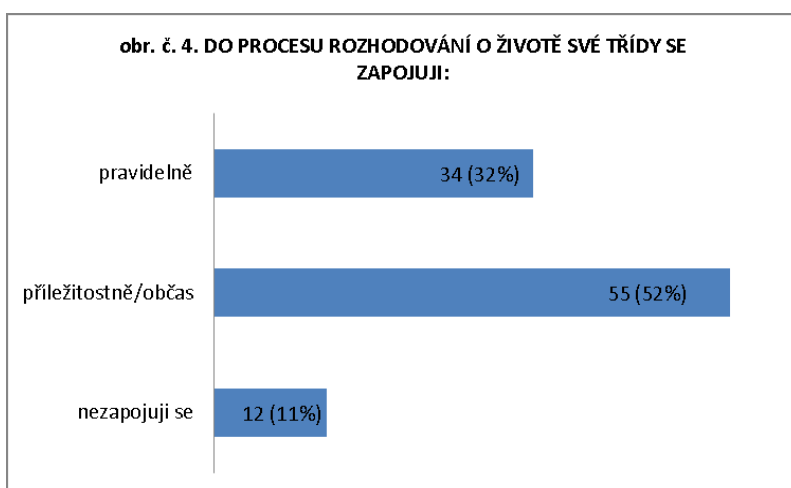
V porovnání obou škol zjistíme, že jsou si zde žáci více vědomi možností jak se účastnit a být aktivní ve své třídě.

2. 2. 5. ZAPOJENÍ SE DO PROCESU ŽIVOTA ŠKOLY A TŘÍDY

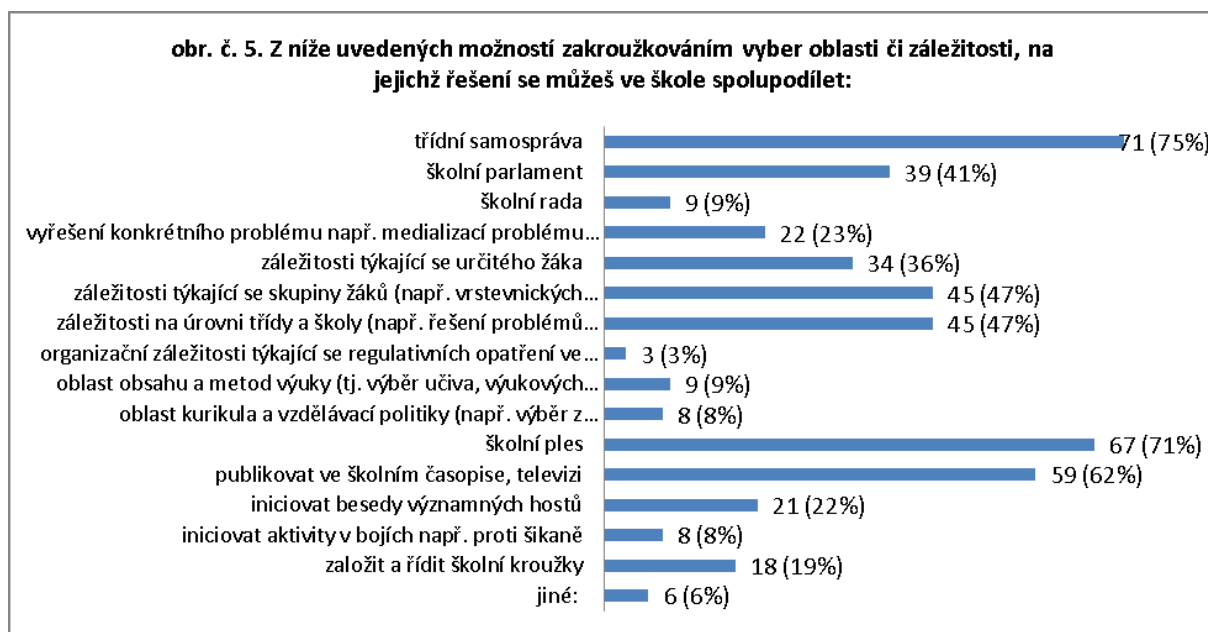
V oblasti zapojování se do procesu života školy, jak je patrné, se zapojuje jen 6% žáků. Někteří příležitostně a větší částí jsou ti, kteří se nezapojují. Tento průzkum nám podtrhává naše zjištění v oblasti možnosti podílet se na procesech rozhodování v životě školy.

2. 2. 6. ZAPOJENÍ SE DO PROCESU ŽIVOTA TŘÍDY

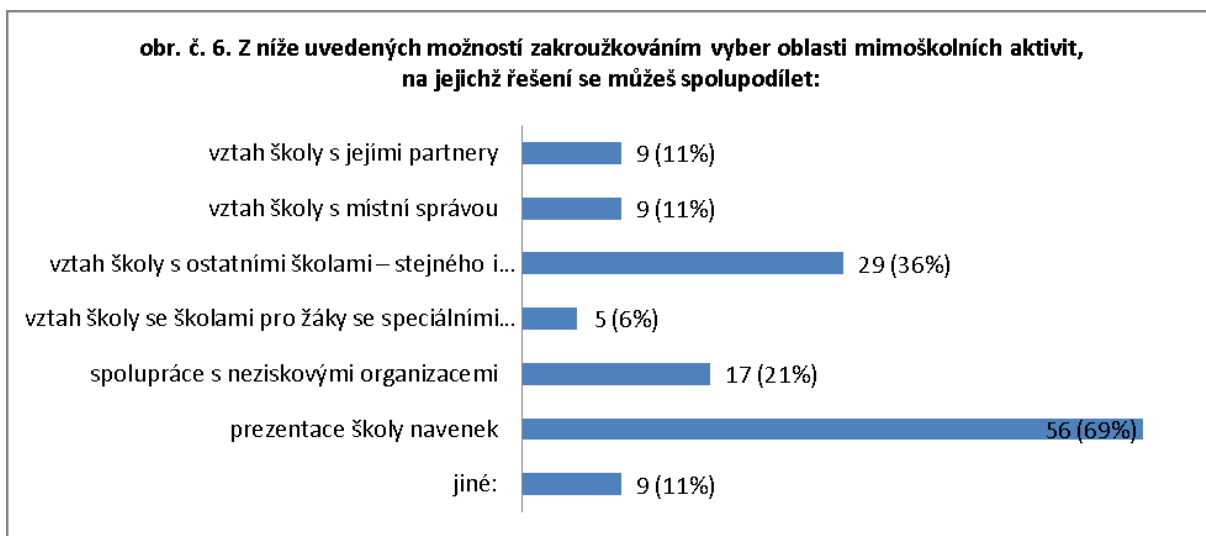
Opět můžeme vidět, že povědomí, které souvisí s kontaktem sociální skupiny tvořené ve třídě, je žákům bližší a mají o ní větší povědomí. Tohoto jevu jsme si všimli v části jak se žáci mohou podílet na účasti ve své třídě.

2. 2. 7. OBLASTI ČI ZÁLEŽITOSTI, NA KTERÝCH SE ŽÁK MŮŽE VE ŠKOLE SPOLUPODÍLET

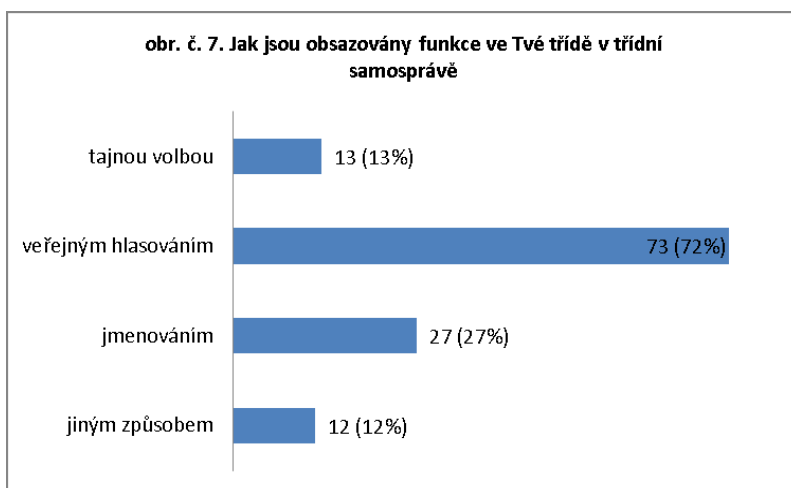
Za nejčastěji uváděné oblasti či možnosti, na jejichž řešení se žák může ve škole spolupodílet, je třídní samospráva a školní ples. Jsou to dva body, které se celým studiem školní docházky pravidelně s žáky řeší a zároveň jsou na ně nejvíce motivováni. Ve výsledcích také vidíme, že mezi žáci je populární školní časopis, který má každá škola. Mohou do něho publikovat, což by mohl být dobrý nástroj pro žákovskou participaci. Přesto dalším zkoumáním bychom se mohli zaměřit na to, jak tomu je doopravdy a jsou-li si žáci vědomi síly školního časopisu.

2. 2. 8. OBLASTNI MIMOŠKOLNÍCH AKTIVIT, NA JEJICHŽ ŘEŠENÍ SE ŽÁK MŮŽE PODÍLET

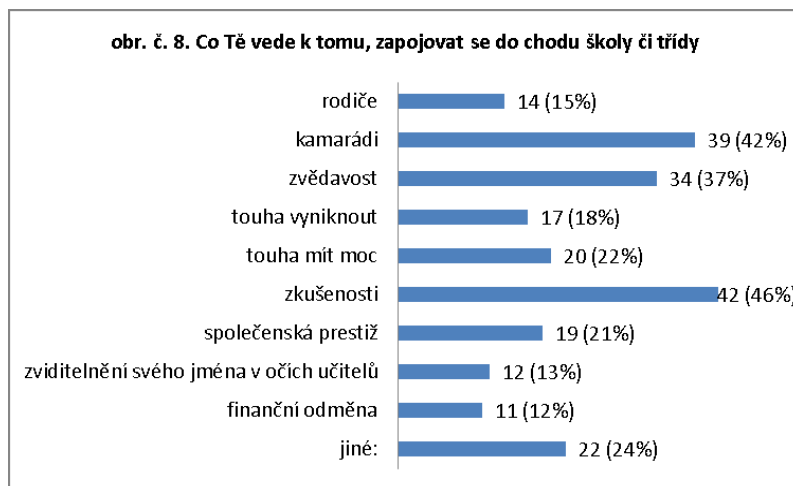
Nejčastěji žáci v oblastech mimoškolních aktivit, na kterých se můžou spolupodílet, uváděli, že je to prezentace školy navenek. Většina žáků je sportovně nadaných a tak své školy reprezentují.

2. 2. 9. OBSAZOVÁNÍ FUNKCÍ V TŘÍDNÍ SAMOSPRÁVĚ

Nejčastějším způsobem, jak jsou obsazovány funkce v třídní samosprávě, je veřejné třídní hlasování, které udalo 72% dotazovaných žáků. S touto formou souhlasilo 81% žáků (tj. 85 respondentů).

2. 2. 10. MOTIVACE, KTERÁ VEDE ŽÁKY K PARTICIPACI

Nejsilnější pohnutkou, která přiměje žáky k aktivitě, je zkušenost. Druhou nejčastější celkovou odpovědí byli kamarádi a vzápětí se žáci vyjádřili k jejich zvědavosti jako příčině žákovské participace.

Motivace, jako příčina k aktivitě vedoucí k žákovské participaci, by se také dala zkoumat hlouběji. Neb proč žáci potřebují zkušenosti, které uváděli jako nejčastější bod této otázky, je nezodpovězený a naskýtá se více otázek, proč tomu tak je. Jednu z nich vidím v tom, že škola je opravdu tím dobrým místem pro učení se k praktické demokracii a jejím základům. Zkušenost žákům dává budoucí schopnost se umět vyjádřit a legálně bojovat za své práva a povinnosti.

Stojí za zmínku, že mezi odpověďmi, které mohli žáci napsat do pole *jiné*, tak uváděli, že jim jde o snahu ovlivnit věci a dosáhnout svého cíle a také tmelit třídní kolektiv. U těchto žáků by se dalo dále zjistit doplňujícími otázkami, proč tomu tak je, že takto odpověděli. Vychází-li to z potřeby být nápomocen druhým nebo vidí v někom vzor, který je směřuje touto cestou.

ZÁVĚR

Cílem práce byla komparativní analýza forem žákovské participace na dvou vybraných středních školách. Zabývali jsme se čtyřmi celky. V první části jsme zhodnotili jak žák vidí možnosti podílet se na procesech rozhodování v životě jeho třídy a školy, kde jsme porovnali jednotlivé třídy na jedné škole a škole druhé a poté jsme srovnali obě školy. Zde nedošlo z žádným překvapujícím výsledkům. Myslím si, že je to i z toho důvodu, že tomuto zkoumání se v České republice ještě nikdo nevěnoval, tak nemohlo dojít k porovnání.

Druhá část dotazníku jsme zkoumali oblasti a záležitosti, na kterých se žák může ve škole a mimo školu spolupodílet. Z výsledků jsme viděli, že žáci jsou si celkově vědomi svých možností. Nejvíce mají povědomí o třídní samosprávě, školním plesu a školním časopise. Je tu otázka, proč zbylé možnosti dostali méně hlasů.

Ve třetí části byly odpovědi na otázku, jak jsou obsazovány funkce v třídní samosprávě a jestli žák s touto formou obsazování souhlasí. Nejčastější obsazení funkcí probíhá veřejným hlasováním.

Čtvrtá část se týkala osobních motivů, které působí na žáka, aby se zapojoval do chodu školy či třídy. Tato část nám poskytla informace, že někteří žáci jsou motivováni jen jedním, ale někteří i více důvody, proč být zapojen v chodu třídy nebo školy. Dále bychom mohli zkoumat, proč žáci vyhledávají zkušenost, kterou uvedli jako nejčastější motiv, ke své žákovské participaci. Školy by se na tento bod mohli více zaměřit a mohli by se dovědět více o tom, proč jsou jejich žáci aktivní a nebo proč nejsou.

Pro lepší kvalitu a porovnání výsledků bych si v případné příští práci stanovil, že z každé třídy musí být určitý vzorek žáků, kteří budou odpovídat. To poroto, aby nedošlo k tomu, že jedna třída bude zastoupena velmi nízkým počtem respondentů.

Tato práce mi přinesla mnoho užitečného pro mou budoucí práci učitele. Studium odborné literatury jsem se dověděl spousty nových poznatků, nových informací z oblasti žákovské participace. Také jsem se více seznámil s literaturou týkající se dané problematiky a obohatil svoji zásobou slov anglického jazyka.

Každý učitel si ve svém životě prošel základní, střední a vysokou školou. Poznal minimálně sám na sobě, že se někdy dostal do úzkých a potřeboval si pomoci. Nechtěl to řešit fyzickým násilím, což by uklidňující výsledek nepřineslo, ale jako malý žák se mohl domnívat, že „něco“ existuje jak dosáhnout svého cíle. Shledávám velmi praktickým, že participace jako prvek z politického prostředí byl, je a bude přenášen do prostředí mladých lidí a žáků škol.

LITERATURA

Elektronické prameny a literatura

Demokracie není apriori dobrá, nebo špatná. [online]. Dostupné na:
<http://blisty.cz/art/22996.html>

Demokratičtější a transparentnější Evropa (Lisabonská smlouva). [online]. Dostupné na:
http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/democracy/index_cs.htm

HOWARD, S., NEWMAN, L., HARRIS, V., HARCOURT, J. – Talking about Youth Participation – where, when and why? [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z:
<<http://www.aare.edu.au/02pap/how02535.htm>>.

Participativní demokracie v evropské ústavní smlouvě. [online]. Dostupné na:
<http://www.euractiv.cz/cl/2/1476/>

Participativní demokracie. [online]. Dostupné na:
<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/tomas-tozicka.php?itemid=8793>

Smlouva o ústavě pro Evropu. Úřední věstník Evropské unie, 2004. ISSN 1725-5163 [online]. [cit. 2012-06-14]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:CS:HTML>>.

TRESEDER, P. - *Empowering Children and Young People Training Manual*. London: Save the Children Fund, 1997. podle Research and resources about participation. [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné z <http://kids.nsw.gov.au/uploads/documents/tps_resources.pdf>.

VIDLÁKOVÁ, J. – *Hlas žáků jako součást jejich participace na životě školy*. Brno, 2011, Disertační práce. [online]. [cit. 2012-06-07]. Dostupné z <http://is.muni.cz/th/40185/ff_d/>

BARBER, T., NAULTY, M. – *Your place or mine? – A Research Study Exploring Young People's Participation in Community Planning*. Scotland: University of Dundee, 2005. ISBN 0-947917-00-7. [online]. [cit. 2012-06-19]. Dostupné z <<http://www.youthlink.co.uk/webs/245/documents/YourPlaceOrMinereport.pdf>>

Výchova k občanství ve školách v Evropě. Euridice. Praha: ÚIV, 2006. [online]. [cit. 2012-06-19]. Dostupné z <<http://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=28935&view=3711>>

Tištěné prameny a literatura

- BRINDZA, J. - *Volný čas a sociálně patologické jevy mládeže*. Bratislava: Smena, 1984
- CABADA, L., KUBÁT, M. - *Úvod do studia polické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 978-80-738-076-5
- CABADA, L., KUBÁT, M. - *Úvod do studia polické vědy*. Příbram: Aleš Čeněk s.r.o., 2007. ISBN 978-80-738-076-5
- DAHL, ROBERT A. – *Demokracie a její kritici*. Praha: Victoria Publishing, 1995 1. vydání, ISBN 80-85605-81-3
- DÜRR, K. - *The All-European Study on Pupils' Participation in School – The school: A Democratic Learning Community*. Strasbourg: Council of Europe, 2005. [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné z <http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Source/Pdf/Documents/2003_23_All-EuropStudyChildrenParticipation_En.PDF>
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. – *Velký psychologický slovník*. Praha: Portál, 2010, ISBN 978-80-7367-686-6.
- HEYWOOD, A. - *Politologie*. Praha: Eurolex bohemia s. r. o., 2004. ISBN 80-86432-95-5.
- HODAŇ, B., DOHNAL, T. - *Rekreologie*. Olomouc: Hanex, 2005.
- KAPLÁNEK, M., KOČEROVÁ, M. – *Participace – nejlepší způsob výchovy k demokracii*. In e-Pedagogium, 2011, roč. 11, č. 1. s. 18-37. ISSN 1213-7499.
- KIYOSAKI, R. – *Škola byznysu*. Praha: PRAGMA. 2001, ISBN 80-7205-941-6.
- KLIMEŠ, L. - *Slovník cizích slov*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1994. 5. přepracované a doplněné vydání. ISBN 80-04-26059-4
- LANSDOWN, G. - *Promoting Children's Participation in Democratic Decision-making*. Florence: Innocenti Research Centre, 2001. [online]. [cit. 2012-06-08]. Dostupné na: <<http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/insight6.pdf>>.
- Lisabonská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii a smlouvu o založení Evropské unie, Brusel 3. prosince 2007
- MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. – *Velký sociologický slovník*. 1. svazek. Praha: Univerzita Karlova vydavatelství Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

- ŘÍČAN, P. – *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing, 2007, ISBN 978-80-247-1174-4.
- SARTORI, G. – *Teória demokracie*. Bratislava: ARCHA, 1993, ISBN 80-7115-049-5.
- Slovník cizích slov, Zpracoval kolektiv autorů a konzultantů Encyklopedického domu, spol. s r. o., BARONET 2005, Praha, ISBN 80-7214-797-8.
- STANĚK, A. – *Výchova k občanství v současné škole: Profesionální identita učitele výchovy k občanství*. Praha: Epoque, 2009. ISBN 978-80-7425-082-8.
- ŠÍLENÝ, T., HEJZLAR, G. - *Život v antickém Řecku*. Praha: Jednota českých filologů, 1947.
- The Development of an Integrated Approach of Youth Policy Planning at Local Level. Strasbourg: Council of Europe, 1992.
- V. SPOUSTA – *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 1996.

Internetové odkazy

Gymnázium Uherské Hradiště. [online]. [2012-05-12]. Dostupné na:
<<https://www.guh.cz/newweb/index.php>>

Maslowova pyramida. [online]. [2012-06-14]. Dostupné na:
<<http://www.simplypsychology.org/maslow.html>>

Obchodní akademie, Vyšší odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Uherské Hradiště. [online]. [2012-06-14]. Dostupné na:
<<http://www.oauh.cz/>>

Participativní demokracie. [online]. Dostupné na:
<<http://blog.aktualne.centrum.cz/blogy/tomas-tozicka.php?itemid=8793>>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník Komparativní analýza forem žákovské participace uplatňovaných na škole Obchodní akademie, Vyšší odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Uherské Hradiště a Gymnázium Uherské Hradiště

Příloha 1: Dotazník Komparativní analýza forem žákovské participace uplatňovaných na škole Obchodní akademie, Vyšší odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Uherské Hradiště a Gymnázium Uherské Hradiště

1) Pohlaví: Muž Žena

2) Jsi studentem / studentkou ročníku: 1. 2. 3. 4. Kvinta Sexta Septima Oktáva

3) Možnosti podílet se na procesech rozhodování v životě naší školy celkově hodnotím jako:

výborné - velmi dobré - dobré - dostatečné - nedostatečné – nevím

4) Možnosti podílet se na procesech rozhodování v životě své třídy celkově hodnotím jako:

výborné - velmi dobré - dobré - dostatečné - nedostatečné - nevím

5) Do procesu rozhodování o životě své školy se zapojuji:

pravidelně - příležitostně/občas - nezapojuji se

6) Do procesu rozhodování o životě své třídy se zapojuji:

pravidelně - příležitostně/občas - nezapojuji se

7) Z níže uvedených možností zakroužkováním vyber oblasti či záležitosti, na jejichž řešení se můžeš ve škole spolupodílet:

- a) třídní samospráva
- b) školní parlament
- c) školní rada
- d) vyřešení konkrétního problému např. medializací problému na veřejnosti nebo uvnitř školy prostřednictvím zvolených mluvčích
- e) záležitosti týkající se určitého žáka
- f) záležitosti týkající se skupiny žáků (např. vrstevnických vztahů)
- g) záležitosti na úrovni třídy a školy (např. řešení problémů žáků s učiteli nebo vedením školy, prevence násilí ve škole, účast na školních akcích a projektech školy - kulturních, sportovních, vzdělávacích)
- h) organizační záležitosti týkající se regulativních opatření ve škole (např. tvorba školního řádu)
- i) oblast obsahu a metod výuky (tj. výběr učiva, výukových metod, projektů v rámci výuky)
- j) oblast kurikula a vzdělávací politiky (např. výběr z nabízených témat, výstupů)
- k) školní ples
- l) publikovat ve školním časopise, televizi
- m) iniciovat besedy významných hostů
- n) iniciovat aktivity v bojích např. proti šikaně

o) založit a řídit školní kroužky

p) jiné:

8) Z níže uvedených možností zakroužkováním vyber oblasti mimoškolních aktivit, na jejichž řešení se můžeš spolupodílet:

a) vztah školy s jejími partnery

b) vztah školy s místní správou

c) vztah školy s ostatními školami – stejného i nižšího/vyššího stupně

d) vztah školy se školami pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

e) spolupráce s neziskovými organizacemi

f) prezentace školy navenek

g) jiné:

.....

9) Jak jsou obsazovány funkce ve Tvé třídě v třídní samosprávě?

a) tajnou volbou

b) veřejným hlasováním

c) jmenováním

d) jiným způsobem (uveď jakým)

10) Souhlasíš s výše uvedenou formou obsazování? (zakroužkuj svoji odpověď)

ANO

NE

Jestli ne, jaký způsob bys navrhoval(a)? Napiš:

.....
.....
.....

11) Co Tě vede k tomu, zapojovat se do chodu školy či třídy? (vyber z nabízených možností)

a) rodiče,

f) zkušenosti,

b) kamarádi,

g) společenská prestiž,

c) zvědavost,

h) zviditelnění svého jména v očích učitelů,

d) touha vyniknout,

i) finanční odměna

e) touha mít moc,

j) jiné:

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Karel Kolaja
Katedra:	Společenské vědy
Vedoucí práce:	Mgr. Antonín Staněk, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Komparativní analýza forem žákovské participace uplatňovaných na škole Obchodní akademie, Vyšší odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Uherské Hradiště a Gymnázium Uherské Hradiště
Název v angličtině:	Spare-time aktivity options for UP students
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá žákovskou participací na dvou vybraných středních školách. Z průzkumu je zjištěno, jestli žáci ví o možnostech participace na své škole, jak ji hodnotí, zda se aktivně účastní a co je motivuje k jejich zapojení se. Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje informace týkající se pojmů participace, žákovská participace, volný čas, demokracie. V praktické části jsou interpretovány výsledky výzkumného šetření.
Klíčová slova:	Participace, Žákovská participace, Volný čas, Participační demokracie, Demokracie, Motivace, Sen
Anotace v angličtině:	Diploma work deals with pupil participation in two selected secondary schools. The survey also found if young people know about how their participation in school, how to evaluate whether they actively participate in and what motivates their involvement. The thesis is divided into theoretical and practical. The theoretical section contains information regarding the terms of participation, pupil participation, leisure, democracy. The practical part is interpreted results of an investigation.
Klíčová slova v angličtině:	participation, pupil participation, free time, participative democracy, democracy, motivation, dream

Přílohy vázané v práci:	1 příloha 1x dotazník
Rozsah práce:	80 stran
Jazyk práce:	Český